

Faragó Bence¹

Aszimmetria, kölcsönös függőség és stratégiai számítások az orosz–kínai kapcsolatokban

Oroszország ukrajnai inváziója drámai módon felgyorsította Moszkva és Peking stratégiai közeledését, ám ez a mélyülő partnerség sem az „autoriter szövetség”, sem a kliensállami alá-fölé rendeltség egyszerű narratíváival nem írható le pontosan. A tanulmány gazdasági adatokra, védelmi-ipari folyamatokra, geopolitikai viselkedési mintákra és katonai együttműködési gyakorlatokra támaszkodva vizsgálja a mai orosz–kínai kapcsolat szerkezetét, és négy elméleti modellt tesztel: a szövetségi modellt, a kliensállam-hipotézist, az érdekházasság-keretet és a burkolt rivalizálás elméletét. Az eredmények markánsan aszimmetriát mutatnak: Kína egyre inkább dominálja a gazdasági, technológiai és pénzügyi dimenziókat, míg Oroszország mindinkább függ a kínai piactól, a fizetési infrastruktúrától (beleértve a CIPS-et és a UnionPayt), a kettős felhasználású alkatrészekről és a jüanalapú tartalékoktól. Ugyanakkor Moszkva jelentős politikai és katonai önállósággal rendelkezik, amit a gázvezeték-tárgyalások elakadása, a szelektív protekcionizmus, a kedvezőtlen energiaárak elutasítása és az Észak-Koreával folytatott, Pekingtől független manőverei egyaránt jeleznek. Közép-Ázsiában és az Északi-sarkvidéken meglévő geopolitikai súrlódások korlátozzák, de nem törik meg a stratégiai közeledést. Összességében a bizonyítékok az érdekházasság modelljét támasztják alá: olyan partnerséget, amelyet nem ideológiai egység vagy hierarchia, hanem a kölcsönös szükség kényszere tart fenn a fragmentálódó világrendben, és amelyben Kína egyértelműen az erősebb fél, de nem hegemon.

Kulcsszavak: orosz–kínai kapcsolatok, aszimmetrikus függés, jüanizáció, védelmi-ipari együttműködés, stratégiai igazodás, geopolitikai rivalizálás

Asymmetry, Interdependence and Strategic Calculations in Russian–Chinese Relations

Russia's full-scale invasion of Ukraine has sharply accelerated the strategic convergence between Moscow and Beijing. Yet this deepening partnership does not neatly conform to the popular narratives of either an "authoritarian alliance" or a hierarchical client-state relationship. Drawing on economic data, defence-industrial trends, geopolitical behaviour, and patterns of military cooperation, this paper examines the structural nature of contemporary Russia–China relations and evaluates four competing analytical models: the alliance model, the client-state hypothesis, the marriage-of-convenience framework, and the covert-rivalry thesis. The findings indicate a pronounced asymmetry: China increasingly dominates the economic, technological and financial dimensions of the relationship, while Russia depends on Chinese markets, payments infrastructure (including CIPS and UnionPay), dual-use components, and yuan-denominated reserves. Yet Moscow retains significant political and military autonomy, as shown by stalled gas pipeline

¹ Faragó Bence a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskolájának doktori hallgatója. E-mail: faragomail2@gmail.com

negotiations, selective protectionism, reluctance to accept unfavourable long-term energy pricing, and independent manoeuvring in its expanding partnership with North Korea. At the same time, geopolitical frictions in Central Asia and the Arctic constrain – but do not overturn – the strategic alignment. Overall, the evidence supports the “marriage of convenience” model: a partnership driven not by ideological unity or hierarchy, but by mutual necessity under conditions of global systemic fragmentation, in which China is clearly the stronger actor but not a hegemon over Russia.

Keywords: *Russia–China relations, asymmetric interdependence, yuanisation, defence-industrial cooperation, strategic alignment, geopolitical rivalry*

Bevezető

Az orosz–kínai kapcsolatok méltán képezik spekulációk tárgyát, hiszen – már-már közhelyesen megjegyezve – a világrend látszólag átalakulóban van, és sokakat foglalkoztat, hogy Kína milyen szerepet fog betölteni az új nemzetközi rendszerben. Ebben a keretrendszerben különös figyelem jut Oroszországnak, hiszen az orosz–ukrán háború teljes méretűvé eszkalálása sok szempontból kényszerpályára állította Moszkvát. Folyamatosan felmerülő kérdés ugyanakkor ezeknek a kapcsolatoknak a természete. Autoriter államok természetes és egyenlő (?) szövetsége látszik-e kibontakozni, akik egyesítették erejüket, hogy egymással válllvetve törjék meg az Egyesült Államok hegemoniáját, vagy inkább egy kényszerszövetség képe bontakozik ki, vagy egyenesen titkolt ellenségek burkolt harcát látjuk-e, akik csupán a nemzetközi közösség előtt kénytelenek közeli szövetségeket játszani? A sajtóban és szaklapokban is rendszeresen jelennek meg cikkek, amelyek nem-egyszer egymásnak is ellentmondó módon találják a tendenciákat, ki-ki a maga szájíze szerint. Jelen írásban arra vállalkozom, hogy a meglévő adatokat ismertetve és elemezve megállapítsam, melyik bevett nézet áll legközelebb a valósághoz az írás időpontjában.

A tanulmány keretrendszerében négy alapvető nézetet különíték el, amelyek az orosz–kínai kapcsolatok elemzésénél előkerülhetnek a különböző sajtótermékekben:

1. *Klasszikus szövetségi modell.* Jelen írásban azt a nézetet sorolom ide, amely szerint Oroszország és Kína egyenlő jogú és súlyú államok, amelyeket a természetes érdekegyezés és/vagy a közös ellenségek hoztak ugyanazon szövetségi platformra, és amelyeket a közös világnézet és politikai rendszer tart egyben – autoriter, nominálisan multipoláris világrendet akaró, az USA hegemoniáját megkérdőjelező aktorok társulása. A klasszikus szövetségi modell vizsgálatakor a tanulmány a neo-realista iskola és különösen Stephen Walt „fenyegetés-egyensúly” elméleti keretrendszerét veszi alapul. E megközelítés szerint az államok nem pusztán egy rivális, konkurens hatalom, hanem az általa jelentett fenyegetés ellen alkotnak szövetségeket. Walt rendszerében a fenyegetés négy komponensből áll: 1. aggregált hatalom, 2. földrajzi közelség, 3. támadóképességek és 4. agresszív szándékok. Ebben az olvasatban Oroszország és Kína közeledése egy klasszikus *hard balancing* reakció lenne az Egyesült Államok unipolaritásával és a nyugati szövetségi rendszer nyomásgyakorlásával szemben.

2. A *kliensállammodell*. Az elmélet szerint Moszkva és Peking stratégiai közeledése távolról sem egyenlő partneri feltételek mellett zajlik, és Oroszország fokozatosan elveszíti szuverén státuszát, és Kína gazdasági gyarmatává válik – kvázi-erőforrás-csatlós területté – amellet, hogy a politikai feltételeket is Peking kezdi el diktálni. E nézet mellett különösen Alexander Gabuev, a Carnegie Moscow Center vezető munkatársa és az Oroszország az ázsiai-csendes-óceáni térségben program elnöke érvel gyakran.² Oroszország fokozatosan a „kínai világba integrálódik” a *russzkij mir* építése során, mígnem maga is olyan területté fog válni Kína számára, mint ma Belarusz Oroszország számára.
3. Az *érdekházasság elve*. Ez a nézet azt feltételezi, hogy az orosz és a kínai geopolitikai célok nem feltétlenül esnek egybe, és a stratégiai realitások is eredendően eltérő külpolitikai pályákat állítanának fel; mégis, mindezek ellenére, bizonyos külső erők vagy lehetőségek hozzák közös nevezőre őket. Még ha diszparitás is van a két állam között, Moszkva fenntartja politikai önállóságát, és amennyiben a politikai-gazdasági realitások úgy hozzák, hajlandó lesz szembehelyezkedni Peking érdekeivel. Ez jelenleg a témában jártas elemzők között a legnagyobb támogatottságot élvező elmélet. E nézet képviselői időközönként felvetik egy „fordított Kissinger-manőver” lehetőségét – Oroszország leválasztása Kínáról annak érdekében, hogy Kínára nyomást lehessen gyakorolni (a kliensállammodell hívei között is előfordul ez a vágyakozás, ott Oroszország szuverenitásának részleges visszaállítása olyan díjként jelenik meg, amelyet Moszkva megkaphatna, ha elárulja Pekinget). Ez a gyakorlatban a Kínától való kényszerű függés felszámolását és Oroszország nemzetközi politikai mozgásterének visszanyerését jelentené a nyugati reláció rendezése révén.
4. A *titkos rivalizálás elmélete*. Ez a nézet lehetne az érdekházasságelv alcsoportja is. Azt állítja, hogy a történelmi sérelmek, az emlékezetpolitika és a regionális verseny Közép-Ázsiában és az Északi-sarkvidéken, valamint a magas számú kínai telepés Szibériában alapvetően ellenségeskedő viszonyt eredményez Kína és Oroszország között, amelyet ugyan elfedhet egy „érdekházasság”, a realitások végül mégis megakadályozzák a valódi szövetség konszolidálását. Sőt, ebben a rendszerben az érdekházasság egyenesen titkos „csapásokat” fed el. Ez a nézet akadémiai körökben sokkal kevésbé képviselteti magát, leginkább külpolitikai újságírók és hasonló jellegű sajtótermékek között tűnik fel időközönként.

Megjegyzésként itt kell leszögezni, hogy ezek a modellek némiképp önkényesen kijelöltek, és egyrészt igény szerint további csoportokra vagy alcsoportokra lehetne őket osztani (vagy ellenkezőleg, össze lehetne őket vonni,) sőt, akár egymást nem kizáró természetet is fel lehet tételezni. Az elemzés olvashatóságáért és az egyszerűség kedvéért azonban a fenti fő csapásirányokba kategorizálom az elemzők véleményeit, illetve ezeken a felállított hipotéziseken keresztül keresem a választ arra, hogy az adatok természete milyen jellegű kapcsolatra enged következtetni.

² Gabuev, Alexander: *China's New Vassal: How the War in Ukraine Turned Moscow Into Beijing's Junior Partner*. [online], 2022. 08. 09. Forrás: Foreign Affairs [2025. 12. 01.].

A politikai döntéshozók és a stratégiák előtt álló központi kérdés nem pusztán az kell hogy legyen, hogy Oroszország és Kína mint aktorok összhangban vannak-e, hanem hogy megértsék, mi is ennek az együttműködésnek a konkrét természete. Fenntartható? Hierarchiára épül? Mennyire sebezhető a külső éekkel szemben? E kérdések megválaszolásához négy fő területen – gazdasági, katonai-stratégiai, regionális/geopolitikai és ideológiai – vizsgálom a kapcsolatokat, remélve, hogy a kezdeti négy kvázihipotézisből sikerül egyet vagy többet megerősíteni, a maradékot pedig ezáltal elvetni. A leírt területeken a felállított hipotézisek igazolásához a következő viselkedési mintákat lehetne igazolásnak tekinteni.

1. Ha Kína Oroszország autentikus partnere, azaz érdekelt Oroszország erős, működőképes állapotának fennmaradásában, úgy a kínai állam hajlandó lesz kockázatokat és átmeneti nehézségeket is elfogadni partnere sikere érdekében. Snyder „szövetségi biztonsági dilemma” elmélete alapján egy valódi szövetségben a felek csökkentik az elhagyástól való félelmet azáltal, hogy növelik az elköteleződés szintjét. Ahhoz, hogy ezt a hipotézist igazoltnak tekintsük, a szimpla politikai retorikán túlmutató, a neorealista szövetségelméletek által definiált magas fokú intézményesültség és kölcsönös kockázatvállalás jeleit kellene azonosítanunk. A felek katonailag mélyen integrálódnak, kölcsönös védelmi kötelezettségeket vállalnak, és a legérzékenyebb technológiai képességeiket is tartósan megosztják. Emellett az erősebb félnek hajlandónak kell lennie arra, hogy kézzelfogható gazdasági költségeket viseljen szövetségese stabilitása érdekében, nem profitmaximalizálás, hanem a politikai lojalitás logikája mentén. Végül a szövetségi viszony azt is feltételezi, hogy a partnerek önmérsékletet tanúsítanak egymás regionális érdekszféráival szemben, és nemcsak szóban, hanem tettekben is alárendelik saját ambícióikat a közös stratégiai céloknak. Az ukrajnai háború során az orosz maximális célok elérésében lenne érdekelt, mivel a modellben Peking számára az orosz győzelem a NATO tehetetlenségének demonstrálásával visszafordíthatatlanul aláásná az Egyesült Államok globális hitelességét és szövetségi rendszerének kohézióját, direkt módon gyengítve a közös riválist. Továbbá egy sikeres és gyors orosz befejezés mentesítené Moszkva erőforrásait az európai hadszíntérről, lehetővé téve, hogy az „antihegemón blokk” teljes kapacitásával a csendes-óceáni térségre és Kína stratégiai céljainak aktív támogatására fókuszáljon. Gazdasági területen az egészséges viszonyok fenntartásában és a GDP gyors növekedésében, a rezsimbiztonságban és a politikai elit túlélésében és autonómiájának fenntartásában, stabil, fenntartható infrastrukturális beruházásokban (hiszen ezeket Kína is igénybe vehetné), valamint Oroszország regionális hatalmi státuszának konszolidációjában. Ezek mellett pedig a katonai térben a vezetési struktúrák mélyebb összehangolása lenne megfigyelhető, illetve Peking maximálisan tiszteletben kellene hogy tartsa azt az érdekszférát, amelyet Moszkva a sajátjának tekint.
2. A modell szerint Oroszország fokozatosan elveszíti szuverén státuszát, és Kína erőforráscsatlósává válik. Ebben a kontextusban Oroszország szerepe arra degradálódik, hogy olcsó energiával és nyersanyaggal lássa el a kínai ipart, miközben politikai és gazdasági irányvonalát Peking diktálja. Egyes értelmezések szerint

Oroszország integrációja a „kínai világba” hasonló pályát ír le, mint Belarusz integrációja az orosz szférába. A kliensállammodell igazolási kritériumainak operacionalizálása során tehát a következőket lenne szükséges látni: 1. a politikai autonómia hiányát, azaz Moszkva szisztematikus igazodását Peking külpolitikai érdekeihez, még akkor is, ha ez ellentétes saját közvetlen érdekeivel; 2. gazdasági diktátumot: Kína egyoldalúan határozza meg a kereskedelmi feltételeket, és Oroszországnak nincs alkupozíciója (például árazásban); 3. technológiai alávetettséget: Oroszország ipari bázisa leépül, és teljesen a kínai technológia összeszerelő üzemévé válik, önálló fejlesztési kapacitások nélkül.

3. Az érdekházasságelv szerint két állam kapcsolata tisztán tranzakcionális, haszonelvű együttműködés. Bár a geopolitikai célok – legfőképp az USA gyengítése – részben átfedik egymást, a stratégiai realitások és érdekek alapvetően eltérők. Ebben a modellben a felek nem az első elmélet kritériumainak megfelelő *hard balancing* szövetségi modellt valósítják meg, hanem olyan racionális aktorok, akiket a külső kényszer, vagyis a nyugati nyomás és a komplementer igények (eladandó energia és az egyedüli alkalmas felvevőpiac) tartanak össze. A modell kulcseleme a stratégiai autonómia fenntartása: bár van diszparitás, Moszkva nem válik vazallussá, és hajlandó szembemenni Peking érdekeivel, ha saját rezsimbiztonsága vagy nemzeti érdeke úgy kívánja, és ez fordítva is igaz. Az első elméletől eltérően ezen elméletben nem számítok az elköteleződés explicit és gyakorlati elmélyítésére, tehát Peking és Moszkva nem vállalnak explicit biztonsági garanciákat, illetve Peking nem hajlandó Moszkváért költségeket viselni, és nem rendelik alá saját ambícióikat a közös stratégiai céloknak. Az igazoláshoz az adatokban a következő mintákat keressük: 1. opportunizmus: Kína kihasználja Oroszország szorult helyzetét a maximális haszon elérése érdekében; 2. korlátozott elköteleződés: Kína kerüli a túlzott kockázatvállalást (például nem sérti meg nyíltan a szankciókat), és nem nyújt feltétel nélküli támogatást vagy katonai segítyezést; 3. autonóm manőverezés: Oroszország képes önálló külpolitikai lépésekre, amelyek nem feltétlenül esnek egybe Peking stratégiai érdekeivel.
4. A burkolt ellenségeskedés nézet igazolásához azt várnám el, hogy bizonyítékot találjak arra, hogy Kína expliciten az orosz állam meggyengülésében érdekelt. Ebben a modellben az ukrajnai háborúban kimondottan az orosz vereség lenne kívánatos Peking számára, akár egyenesen az Oroszországi Föderáció visszavonhatatlan fragmentációja vagy anarchiába süllyedése; a gazdasági életben az orosz gazdasági képességek totális erodálódása és kiváltása kínai importfüggőséggel vagy kínai tulajdonú vállalatokkal, amelyek rablógazdasággal kellene hogy kifosszák az orosz földet és munkavállalókat; a kínai belföldi kulturális életben a dehumanizáló nyelvezet és Oroszország negatív emlékezetpolitikai képe lenne domináns, a geopolitikai területen pedig minden adandó alkalommal Oroszország posztsovjet térségbeli tekintélyének aláásása lenne az elvárt viselkedés a modell bizonyításához. A bizonyításához szükséges jelek: 1. aktív aláásás: Kína vagy Oroszország tudatosan akadályozza a másik térnyerését stratégiai régiókban; 2. ellenséges retorika: a hivatalos barátság mögött a belső kommunikációban vagy a titkosszolgálati

jelentésekben ellenségkép dominál; 3. katonai bizalmatlanság: a látszatgyakorlatok ellenére a felek egymás elleni konfliktusra készülnek.

A „határok nélküli” korszak geopolitikai próbája

A mai kínai–orosz kapcsolatok ívét látszólag 2022. február 4-én jelölték ki, mindössze hetekkel azelőtt, hogy a teljes inváziót végrehajtani szándékozó orosz erők átlépték volna az ukrán határt. Emlékezetes, ahogy a pekingi téli olimpia alatt kiadott közös nyilatkozatukban Vlagyimir Putyin és Hszi Csin-ping elnökök „korlátok nélküli” és „tiltott együttműködési területek nélküli” partnerséget hirdettek.³ A nyugati elemzők közvetlenül a publikálás után politikai fogásnak ítélték a retorikát, elvetve az abban foglaltakat mint reálpolitikai szempontból kétséges jelentőségű nyilatkozatot. Az azt követő három év azonban megkérdőjelezhetővé tette ezt a véleményt, hiszen a kötelék a példátlan geopolitikai stressz közepette látszólag valóban folyamatosan mélyül. A háború kitörésekor a magyar elemzői körökben arról is élénk diskurzus alakult ki, hogy Hszi Csin-ping tudott-e Putyin szándékairól vagy sem; a sinológia területén jártas elemzők a „nem” válasz mellett érveltek. A nyilatkozat nyíltan kiállt a népek önrendelkezési joga mellett, és a kínai aláírása majd szinte azonnali tudatos megsértése a sinológusok szerint aránytalanul, haszon nélkül és szükségtelenül aláasta volna Kína nemzetközi kommunikációját. A posztszovjet térség szakértői azonban az „igen” mellett tették le voksukat; véleményük szerint Putyin egyeztetni ment, és ekkor kért engedélyt a támadás megindítására, amelyre válaszul a kínai elnök a téli olimpiára való tekintettel némi türelmet kért.

A hivatalos pekingi kommunikáció kategorikusan tagadta az előzetes tudomást, amerikai dezinformációnak nevezve a vádak. A kínai akadémiai és szakpolitikai elit diskurzusa azonban árnyaltabb, és inkább a félrevezetés vagy a stratégiai tévedés narratíváját erősíti. Kína egyik legtekintélyesebb Oroszország-szakértője, Feng Yujun meglepően éles kritikát fogalmazott meg. Feng elemzéseiben arra utal, hogy Oroszország „stratégiai irracionalitása” csapdába ejtette Kínát. Szerinte Oroszország nem felemelkedő, hanem hanyatló, revizionista hatalom, amely birodalmi nosztalgiából cselekszik, és Kínának óvakodnia kell attól, hogy szorosan összefonódjon a geopolitikai befolyását elvesztő Oroszországgal. Feng érvelése *implicité* azt sugallja: még ha Putyin tájékoztatta is Hszit, valószínűleg egy gyors, korlátozott „különleges műveletet” vázolt fel, nem pedig egy elhúzódó, globális destabilizációt okozó háborút.⁴ Yan Xuetong stratégiai dilemmaként írja le a helyzetet. Yan szerint a háború kedvezőtlen Kína számára, mert megerősítette a NATO egységét és az USA ázsiai szövetségi rendszerét, miközben Kína gazdasági érdekei a stabilitást kívánják. Yan azt állítja, Pekinget váratlanul érte a konfliktus eszkalációja.⁵ Zhou Bo

³ *Совместное Заявление Российской Федерации И Китайской Народной Республики О Международных Отношениях, Вступающих В Новую Эпоху, И Глобальном Устойчивом Развитии* [Az Oroszországi Föderáció és a Kínai Népköztársaság közös nyilatkozata a nemzetközi kapcsolatok új korszakra lépéséről és a globális fenntartható fejlődésről]. [online], 2022. 02. 04. Forrás: Kremlin [2025. 12. 01.].

⁴ Feng, Yujun: *Russia's Diplomatic Dilemmas and 'Bright Spots' Pertaining to the Russia-Ukraine Conflict*. [online], 2023. 01. 11. Forrás: CSIS [2025. 12. 01.].

⁵ Yan, Xuetong: *China's Ukraine Conundrum – Why the War Necessitates a Balancing Act*. [online], 2022. 05. 31. Forrás: Tuiir Tsinghua [2025. 12. 01.].

nyugalmazott PLA-ezredes pedig nyíltan kijelentette, hogy „Oroszország nem nyerheti meg ezt a háborút”, és Kína célja a kármentés, illetve a nukleáris eszkaláció megakadályozása.⁶ Orosz oldalról Szergej Karaganov, a Kremlhez közel álló, befolyásos külpolitikai gondolkodó már az invázió előtt „stratégiai párnának” nevezte Kínát. Karaganov érvelése szerint Oroszország azért vállalhatott konfliktust a Nyugattal, mert Kína segítségével reménykedhetett. Ez a megközelítés már azt sugallja, hogy az orosz vezetés feltételezte a kínai támogatást, és ezt a február 4-i nyilatkozattal igazolva látta.⁷ Egy nap talán fény derül az igazságra levéltári adatok alapján, egyelőre csak a spekulációk maradnak.

2025 végére a globális rend további, fokozódó ütemű eróziója figyelhető meg. Az ukrajnai háború már évekkel ezelőtt felőrölt természetűvé alakult, a nyugati szankciók gyakorlatilag elszakították az orosz gazdaságot az euroatlanti felvevőpiacoktól és áruktól is, az amerikai–kínai stratégiai verseny pedig a technológiai és tengeri fölényért folytatott versennyé fokozódott. Ebben a nehéz helyzetben a Moszkva–Peking-tengely egy kialakulóban lévő „antihegemón” blokk központi pillérévé kezd válni, amelyet az elemzők néha CIRN (Kína, Irán, Oroszország, Észak-Korea) koalícióként emlegetnek.⁸ A „határok nélküli” retorikának azonban szembe kell néznie bizonyos kemény, nagyon is valóságos korlátokkal: a másodlagos szankciók jelentette fenyegetéssel, a gazdasági gondolkodás logikájával és az eurázsiai magterületre vonatkozó, nagyon is meglévő és eltérő hosszú távú érdekellentétekkel.

A gazdasági dimenzió: az aszimmetria mechanizmusa

Kétség sem férhet hozzá, hogy a gazdasági dimenzióban Kína és Oroszország távolról sem egyenlő partnerek. Kína GDP-je 2023-ban körülbelül 18,7 ezer milliárd dollár volt, Oroszországé pedig körülbelül 2,17 ezer milliárd dollár, azaz a kínai GDP 8,6-szerese az oroszénak. A Kínai Népköztársaság lakossága 1,4 milliárd főre rúg, Oroszországé 140 millió körül van, tehát Oroszország lakossága egy tizede Kínáénak.⁹ Ezenfelül Kína számtalan ország legfőbb kereskedelmi partnerévé vált az utóbbi évtizedekben, fokozatosan az első helyre emelkedve szerte a globuszon, Oroszország ezzel szemben még a posztszovjet térségben sem képes fenntartani gazdasági kapcsolatainak elsőbbségét.

A kereskedelmi volumen dinamikája

Oroszország kelet felé fordulásának leglátványosabb jele a kínai kereskedelem robbanásszerű növekedése. A háború előtt az Európai Unió volt Oroszország elsődleges kereskedelmi partnere és tőkeforrása. 2024-re Kína egyértelműen és minden kétséget kizáróan átvette ezt a szerepet, és az orosz gazdaság nélkülözhetetlen mentőövévé vált.

⁶ Maçães, Bruno: *An Insider's Perspective on China's Strategy in Ukraine*. [online], 2023. 03. 20. Forrás: Time [2025. 12. 01.].

⁷ Heydarian, Richard Javad: *Why China Won't Bail Russia Out Over Its Invasion of Ukraine*. [online], 2022. 03. 18. Forrás: Japan Times [2025. 12. 01.].

⁸ Colibasanu, Antonia: *Trade Corridor Wars: Escalating Competition Between China, Russia, Iran and the West*. [online], 2024. 12. 06. Forrás: FPRI [2025. 12. 01.].

⁹ Az adatokat a Worldometers weboldala állította össze a Világbank és az ENSZ forrásai alapján.

2025-től Kína az orosz export mintegy 30%-át, az import pedig körülbelül 40%-át teszi ki. Ezzel szemben 2024-ben Oroszország Kína külkereskedelmének mindössze mintegy 4%-át teszi ki. Oroszország csak a nyolcadik helyen állt Kína kereskedelmi partnerei között – az EU, az Egyesült Államok, Dél-Korea, Hongkong, Japán, Tajvan és Vietnám után. Kína Oroszországból származó importja nagyjából 4,7%-ot tesz ki, ennek nagy részét az ásványi tüzelőanyagok, olaj, desztillációs termékek, érc, salak, hamu és alumínium alkotja. A külkereskedelem természete tehát azonnal látszik: aszimmetrikus (1. táblázat).¹⁰

1. táblázat: Az orosz–kínai kereskedelem volumenének alakulása (2021–2025)

Év	Teljes bilaterális kereskedési volumen (USD)	Éves növekedés	Fő mozgatórugók és trendek
2021	~\$160 milliárd USD	N/A	Háború előtti alapállás; az egyensúlyinak tekintett állapot
2022	~\$190 milliárd USD	~12,5%	Az olaj/gáz exportjának elmozdítása Európából; a nyugati import kezdeti helyettesítése
2023	~\$240 milliárd USD	~26%	A kínai autóiipari és szórakoztató elektronikai export hatalmas növekedése elkezdte kitölteni a Nyugat kivonulásával keletkezett űrt
2024	~\$244 milliárd USD	~1,6%	Az ellátási láncok stabilizálódnak; az infrastruktúra kapacitásának strukturális korlátait ekkoriban éri el a kereskedelem
2025 (első félév)	\$106,48 milliárd USD (~213 milliárd a teljes évre)	-9,1% ¹¹	A fizetési súrlódások, a másodlagos szankcióktól való félelem és az alacsonyabb nyersanyagárak visszaesést okoznak

Forrás: China-Russia Dashboard: A Special Relationship in Facts and Figures 2025

Az adatok egy eleinte meredeken emelkedő, majd lassabb ütemben növekvő, végül egyenesen zuhanó mintázatot mutatnak. Az inváziót követően a kereskedelem ugrásszerűen megnőtt, mivel Oroszország energiaexportját részlegesen Kínába irányította át, és a nyugati importot kínai alternatívákkal váltotta fel. 2023-ra Kína tette ki Oroszország importjának 40%-át.¹² A 2025 eleji 9,1%-os visszaesés ugyanakkor azt mutatja, hogy az orosz gazdasági kapcsolatok Kínába történő átvezetése kezdi elérni annak jelenleg vett lehetséges gyakorlati határait. Ezeket a határokat egyrészt a fizikai infrastruktúra, másrészt a nemzetközi szankcióktól való félelem jelölik ki. Ez a regresszió a kereskedelemben nagyrészt az Egyesült Államok kínai pénzügyi intézményekre kivetett másodlagos szankciói lassító hatásának tulajdonítható. A nagy kínai bankok, amelyek a globális amerikai dollár pénzügyi rendszerhez való hozzáférésüket helyezték előtérbe, elkezdtek befagyasztani vagy

¹⁰ Astrov, Vasily: *Russia Is Shifting Its Foreign Trade Massively Towards China*. [online], 2025. 10. 02. Forrás: WIIW [2025. 12. 01.].

¹¹ *Russia-China Trade Falls 9% in First Half of 2025*. [online], 2025. 07. 14. Forrás: The Moscow Times [2025. 12. 01.].

¹² Prokopenko, Alexandra: *What Are the Limits to Russia's 'Yuanization'?* [online], 2024. 05. 27. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].

késleltetni az orosz tranzakciókat.¹³ Ez a fejlemény betekintést nyújt a gazdasági kapcsolat hierarchiájába; a kínai gazdasági szereplők racionális aktorokként viselkednek, akik saját pénzügyi egészségüket helyezik előtérbe a Moszkvával való geopolitikai bajtársiassággal szemben. Amikor a nyugati nyomás miatt az Oroszországgal való üzleti tevékenység költségei emelkednek, a kínai támogatás feltételelessé válik, megerősítve azt a nézetet, hogy Oroszország a gazdaság terén inkább alárendelt, mint egyenlő partner.¹⁴

Az energiacsapda: a Szibéria Ereje 2 patthelyzete

Sarkalatos pontja az orosz–kínai kapcsolatoknak a gáz kérdése. 2023-ban Oroszország adta a Kínába vezetéken érkező gáz összmenyiségének 33%-át a Szibéria Ereje 1-nek keresztelt 22,7 milliárd m³-es vezetéken keresztül. Ennek maximum kapacitása elvileg 38 milliárd m³, tehát önmagában nem képes kiváltani az Oroszországról leváló európai piacokat.¹⁵ Ez eredményezte a Szibéria Ereje 2 (PoS2) gázvezeték megépítése körüli tárgyalásokat, amelyek szintúgy bizonyítják a Peking és Moszkva közötti hatalmas erőkülönbséget. Oroszország, miután felismerte, hogy visszavonhatatlanul elvesztette a jövedelmező európai nyersanyagfelvevő-piacát, amely egykor évente több mint 150 milliárd m³ gázt vásárolt, új vevő után kezdett nézni a korábban az Északi Áramlaton keresztül az EU-ba szánt gázkészletekre. A PoS2 projektet, amelynek célja 50 milliárd m³ gáz szállítása a Jamal-félszigetről Mongólián keresztül Kínába, 2025 végén még mindig nem írták alá, az orosz fél ismételt kérései ellenére sem. Oroszországnak és Kínának – elméletileg – ideális partnereknek kellene lenniük az új, jelentős gázvezetékhez az érdekegyezés okán; Oroszország hatalmas gázfelesleggel rendelkezik, Kína igénye pedig a tisztább égésű energiára folyamatosan növekszik. A Szibéria Ereje 2 projekt azonban a meglévő érdekkülönbségeken mégis folyamatosan elakad. A fő akadályok inkább kereskedelmi jellegűek, mint politikaiak. Moszkva magas, stabil, hosszú távú árat akar elérni, míg Peking ragaszkodik a kereskedelmi rugalmassághoz, az alacsonyabb árakhoz és ahhoz a lehetőséghez, hogy a mennyiségeket saját energiamixének alakulásához igazítsa. Peking állítólag belföldi orosz gázárakat követel, amelyek Oroszországban viszont erősen támogatottak, és alig tennék rentábilissá a projektet a Gazprom számára. Ez a háborús felár azt tükrözi, hogy Kína tudatában van, hogy ő az egyetlen reális fő vásárló ekkora mennyiségekre, és hogy a fő cél nem Moszkva megsegítése pusztán baráti alapon. Ezenfelül Peking óvakodik attól is, hogy túlságosan függővé váljon egyetlen szereplőtől az energiainportjában, és hosszú távú stratégiája – amelyet a megújuló energiaforrások bővítése, az LNG-diverzifikáció és a geopolitikai egyensúlyozás törvénye alakít – óvatossá teszi. Oroszországgal ellentétben Kína nincs kétségbeesett helyzetben. Diverzifikált energiabeszállítói portfólióval rendelkezik, beleértve a katari és ausztrál LNG-t, a türkmén

¹³ *Один Из Ключевых Для Малоого И Среднего Бизнеса Банк Китая Прекратил Расчеты С Россией Из-за Санкций ЕС.* [online], 2025. 09. 01. Forrás: The Moscow Times [2025. 12. 01.].

¹⁴ Caruso, Alessia – Rühlig, Tim: *The Dependence Gap in Russia-China Relations.* [online], 2025. 10. 02. Forrás: ISS [2025. 12. 01.].

¹⁵ Downs, Erica – Losz, Akos – Mitrova, Tatiana: *The Future of the Power of Siberia 2 Pipeline.* [online], 2024. 05. 15. Forrás: Columbia SIPA [2025. 12. 01.].

vezetékes gázt, valamint a gyorsan bővülő hazai megújulóenergia-ágazatot. Kína óvakodik attól is, hogy hosszú távú *take-or-pay* szerződéseket kössön, amelyek korlátozhatják az energiaátmenetét. Ennek eredményeként, a tengeri szűk keresztmetszetekkel vagy a nyugati szankciókkal szemben immunis csővezeték – habár annak geopolitikai logikája egyértelmű előnyökkel kecsegtet – tárgyalásai elhúzódnak, Kína pedig tökéletesen megelégszik azzal, hogy kivárja, amíg Oroszország egyre inkább belekényszerül egy számára kedvezőtlenebb megállapodás megkötésébe.¹⁶

Míg a PoS2 projekt stagnál, a két fél 2022-ben egy kisebb, 10 milliárd m³ kapacitású vezetékről, a Távols-keleti Útvonalról állapodott meg, amely 2027-re válna működőképesé. Ez a kisebb projekt könnyebben megvalósítható, de teljes mértékben elégtelen az európai piac bevétel- és mennyiségi kiesésének pótlására.¹⁷

Putyin hajlandóságának folyamatos újrhangsúlyozása és a magas szintű csúcstalálkozók ellenére elhúzódo patthelyzet azt jelzi, hogy Peking Oroszországot nem egyenrangú stratégiai partnernek tekinti, amellyel egyenlő feltételek szerint, bizalommal és kordialis alapon tárgyal, hanem egy terhelt helyzetű partnernek, amelyből a potenciális maximális hozamot kell kitermelni. Ez a dinamika határozottan alátámasztja a bevezetőben felvázolt 2. elmélet „gazdasági gyarmat” természetét, azonban demonstrálja azt is, hogy Moszkva nem hódol be automatikusan Peking akarataának.¹⁸

Oroszország dezindusztrializációja és az autokolonizáció

Az orosz hazai ipari bázis kiüresedése és kínai késztermékekkel való kiváltása szintén olyan jelenség, amely a kínai gazdasági függőség elméletét látszik erősíteni. Kiváló esettanulmányaként szolgál az orosz autóipar jelenlegi helyzete. A nyugati gyártók (Renault, Volkswagen, Ford) 2022-es kivonulását követően az orosz piac az egyesek által elvártak és a belföldi média által sugallt kép ellenére nem tért vissza a hazai termeléshez, hanem kínai eredetiberendezés-gyártók (OEM-ek) foglalták el. Ez a kifejezés arra a szituációra utal, amikor egy vállalat az eredeti gyártótól megvesz valamilyen terméket, majd mint sajátját adja tovább.

2023 közepére a kínai autómodellek az oroszországi eladások több mint egyharmadát tették ki. 2024-re a kínai autóexport Oroszországba elképesztő növekedést mutatott, 971%-kal volt magasabb, mint 2021-ben. A minőségi eltolódás még jelentősebb, mint a mennyiségi: az orosz gyárak ahelyett, hogy saját platformokat fejlesztettek volna, egyre inkább a kínai járművek összeszerelő üzeimeivé alakultak át, a folyamat során orosz márkákká átnevezve azokat (például a Moszkvics márka „felélesztése” a JAC Motors tervei alapján történt). Ez a folyamat tehát technológiai kiüresedést okoz. Oroszország elveszíti

¹⁶ Vakulenko, Sergey: *Why Can't Russia and China Agree on the Power of Siberia 2 Gas Pipeline?* [online], 2025. 09. 22. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].

¹⁷ Downs–Losz–Mitrova 2024.

¹⁸ Gabuev, Alexander: *With Putin in Charge, Russia's Vassalage to China Will Only Deepen.* [online], 2025. 09. 08. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].

a modern járművek önálló gyártásához szükséges mérnöki szakértelmet és kapacitásokat, és helyette a kínai ipari termelés végső összeszerelő pontjává válik.¹⁹

Oroszország végül azonban némi cselekvőképességet mutatott e tendencia elleni küzdelmében. 2024-ben Moszkva de facto vámokat vetett ki a kínai gyártású járművekre, hogy megvédje az egyre inkább ellehetetlenülő hazai gyártóit.²⁰ Ez a protekcionista reflex a kínai járműimport jelentős csökkenéséhez vezetett, ami arra utal, hogy a Kreml tisztában van az ipari szuverenitását fenyegető veszéllyel. Mégis, nyugati alkatrészekhez vagy fejlett szerszámgépekhez való hozzáférés nélkül Oroszországnak nincs életképes alternatívája a kínai *high-tech* és digitális termékekkel szemben, így sok egyéb szektorban továbbra is a háborúra adott szankciós válaszok foglya marad.²¹

Jüanizáció és erősödő pénzügyi függőség

Az oroszországi jüanizáció folyamata a kínai renminbi (jüan) növekvő használatára utal az orosz kereskedelem, pénzügyekben és jegybanki tartalékokban, ami a nyugati szankciókra adott adaptációs válaszcsoomag része. Ez egyben azt is jelenti, hogy Oroszország leválasztja magát az amerikai dollár- és euróközpontú pénzügyi architektúráról (hiszen abból kiiktatták). Az ukrajnai háború utáni átfogó szankciós csomagok bevezetésével Oroszország dollár- vagy euróalapú tranzakciós képessége jelentősen korlátozottá vált, ami ismét az egyetlen olyan hely felé fordította Moszkvát, ahova egyáltalán fordulni tudott; kelet felé. Például 2023 decemberére Oroszország importjának körülbelül 37,5%-át és Kínával folytatott exportjának 40,8%-át jüanban bonyolították, és 2023-ban a jüan először megelőzte az amerikai dollárt mint a moszkvai tőzsdén a legkeresettebb valuta.²²

Ezek mellett Oroszország egyre inkább arra törekszik, hogy alternatív pénzügyi infrastruktúrákon keresztül bonyolítsa le a fizetéseket: Kína határokön átnyúló bankközi fizetési rendszeréhez (China's Cross-Border Interbank Payment System, CIPS) az orosz bankok hozzáfértek (bár közvetve), és ezeken keresztül meg tudták kerülni az elérhetlenné váló hagyományos globális rendszereket, mint például a SWIFT-et. A UnionPay-kártyarendszer továbbá olyan eszköz volt, amellyel Oroszország a nyugati kártyahálózatokra vonatkozó korlátozásokat kerülhette meg – bár a gyakorlatban az oroszországi bevezetését korlátozta a másodlagos szankciókkal kapcsolatos kínai óvatosság. A CIPS és a UnionPay növekvő használata a tranzakciós architektúrába is változást hozott. Oroszország egyre mélyebben beágyazódik a kínai vezetésű fizetési hálózatba, egyre szorosabbra kötve fizetéseit és tartalékfolyamatait Peking rendszeréhez.²³ Ez az integráció azonban nem a függetlenedést segíti elő, csupán a régi dependenciáját cseréli ki egy újra. A jüanizáció mögötti összes lendület ellenére azonban továbbra is jelentős korlátok állnak

¹⁹ Caruso–Rühlig 2025.

²⁰ Caruso–Rühlig 2025.

²¹ Tharoor, Ishaan: *Russia Becomes China's Junior Partner*. [online], 2022. 08. 12. Forrás: Washington Post [2025. 12. 01.].

²² Prokopenko 2024.

²³ Chabarovskaya, Natalia: *Going Steady: China and Russia's Economic Ties Are Deeper Than Washington Thinks*. [online], 2025. 06. 16. Forrás: CEPA [2025. 12. 01.].

fenn. Kína CIPS-e, bár ígéretes, hatókörében vagy függetlenségében továbbra sem felel meg a SWIFT-nek: a kínai hatóságok óvatosak azzal kapcsolatban, hogy engedélyezzék a CIPS használatát a szankciók teljes körű megkerülésére (ami maga is másodlagos szankciókat vonna maga után). Hasonlóképpen, bár a UnionPay-hálózat alternatívát kínál a Visa vagy a MasterCard kártyákkal szemben, oroszországi elterjedését akadályozta a kínai bankok vonakodása a szankcionált orosz szervezetekkel való együttműködéstől.

Ezenfelül az orosz jegybank és a pénzügyminisztérium szinte kizárólag jüanba (és aranyba) csoportosította át fennmaradó likvid tartalékait – nem annyira önszántából, mint inkább kényszerből.²⁴ Mivel Oroszország dollárban és euróban denominált tartalékainak nagy részét gyakorlatilag befagyasztották a szankciók, Moszkva minden életképes alternatívát megvizsgált. Mára a jüan Oroszország szinte egyetlen tartalékvalutájává vált, és a pénzügyminisztérium úgy módosította költségvetési szabályát, hogy a jövőbeni többletbevételek is aranyba és jüanba kerüljenek. A likvid tartalékok jüanban való koncentrálása Oroszországot Kína politikai döntéseinek, tőkeellenőrzési rendszerének és a jüan korlátozott globális konvertibilitásának teszi ki, amely fokozott és inherens veszélyt hordoz magában. Oroszország egy olyan valutát használ fő tartalékeszközként, amely még mindig strukturális korlátokkal rendelkezik.

Elvira Nabiullina, a jegybank elnöke hallgatólagosan el is ismerte a jüanizáció súlyos kockázatait. A jüantól való függőség Oroszország monetáris stabilitását a Kínai Népbank (PBOC) átláthatatlan politikai döntéseivel köti. Az amerikai dollárral ellentétben a jüan nem teljesen konvertibilis, és értékének alakulása (vagy alakítása) a kínai exportérdekeket szolgálja. Amennyiben Peking úgy dönt, hogy leértékeli a valutáját saját, gyengülő gazdaságának fellendítése érdekében, az orosz nemzeti megtakarítások értéke egyik napról a másikra elpárologna. Továbbá, ha a kapcsolatok megromlanának, Oroszország azonnali tartalékvesztésekkel és fizetési zavarokkal szembesülne, ami olyan sebezhetőséget fejez ki, amely a gyakorlatban ismét a szuverén gazdasági kontroll jelentős elvesztését jelenti.²⁵

Röviden összefoglalva: a fizetési architektúra (CIPS- és UnionPay-rendszeren keresztül) és a tartalékok átirányítása jüanba egyaránt azt illusztrálja, hogy Oroszország hogyan próbál kiépíteni pénzügyi tartalékot a nyugati pénzügyi rendszeren kívül. De ezek a lépések kompromisszumokkal járnak: az egyik dependenciát egy másikkal helyettesítik, a dollárrendszer helyett egy Kínától való függőség épül ki. A Kínával kapcsolatos kockázatok: korlátozott likviditás, politikai bizonytalanság, konvertibilitási problémák, de mindezt a „stratégiai autonómia” nevében igazolják, a gyakorlatban azonban, mint láttuk, sokkal inkább beszélhetünk politikai-gazdasági kényszerpályáról.

A bizalmatlanság intézményesülését jelzi a Sinosure (China Export & Credit Insurance Corporation) döntése is. Az állami exporthitel-biztosító 2024-től kezdve megtagadta számos Oroszországba irányuló szállítmány biztosítását, különösen a vegyiparban

²⁴ Filatov, Maksym (2025): *Reproducing Power through Infrastructure: The Development of Sino-Russian Financial Interdependence (2014–2024)*. *Cogent Social Sciences*, 11(1).

²⁵ Prokopenko, Alexandra: *The Risks of Russia's Growing Dependence on the Yuan*. [online], 2023. 02. 02. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].

és a gépiparban, hivatkozva a „megváltozott kockázati környezetre”.²⁶ Mivel a kínai exportőrök állami biztosítás nélkül nem mernek hitelre szállítani az instabil orosz piacra, ez arra kényszeríti az orosz importőröket, hogy 100%-os előleget fizessenek. Ez likviditási válságot okoz számos orosz cégnél, és tovább drágítja a beszerzést. Ezenfelül a legnagyobb nemzetközi kiterjedéssel rendelkező kínai bankok, az ICBC, a China Construction Bank, a Bank of China és az Agricultural Bank of China gyakorlatilag teljesen leállította az oroszországi utalások fogadását, még júanban is, ha bármilyen szankciós kockázat felmerült. Ezek a bankok globálisan integráltak, tranzakcióik döntő többsége dollárban vagy euróban zajlik; nem kockáztatják a SWIFT-rendszerből való kizárást az ennek töredékét érő orosz piacért.²⁷

A háborús felár: kettős felhasználású termékek

A gazdasági kapcsolatokban Kína pragmatikus hozzáállását talán a kettős felhasználású áruk árazása mutatja. Ezek olyan tételeket jelentenek, amelyek polgári és katonai alkalmazási lehetőségekkel is rendelkeznek, és ezért kritikus fontosságúak. A példák a mindennapi használati cikkekétől az olyan összetett technológiákig terjednek, mint a GPS vagy a nagy teljesítményű számítógépek. Oroszország háborús erőfeszítései szempontjából a 2021 és 2024 közötti kereskedelmi adatok elemzése a kínai exportőrök szisztematikus árfelhajtásának mintázatát mutatja.

A Finn Központi Bank Feltörekvő Gazdaságok Intézetének (Bank of Finland Institute for Emerging Economies, BOFIT) kutatása szerint a kínai kettős felhasználású, Oroszországba exportált áruk átlagára 87%-kal emelkedett 2021 és 2024 között.²⁸ A más piacokra exportált áruk árai mindössze 9%-kal emelkedtek ugyanebben az időszakban, amely különbség különösen éles. Ez az eltérés egy kvázi „háborús felár” létezését veti fel. A kínai szervezetek látszólag kihasználják Oroszország alternatív beszállítóinak hiányát a profitmaximalizálásért. Az Oroszországba szállított szankcionált termékek egységárai meredeken emelkedtek – nagyjából 40–60%-kal (és egyes esetekben még többel) a nem szankcionált árukhoz képest, a szankciók hatálybalépését követően. Ez mind globális szinten (minden exportáló országban), mind a kulcsfontosságú exportőrök, például Kína esetében igaz. A szerzők a különbségek különbsége módszer és a lépcsőzetes kezelés statisztikai módszereit alkalmazzák annak megerősítésére, hogy az importárak emelkedése erős korrelációban áll a szankciók bevezetésével, nem csak az általános globális árinflációval.

²⁶ Крыжный, Артур: *Китай Начал Отказываться Страховать Экспорт В Россию–РосСМИ*. *Экономическая Правда*, 2024. 11. 06. Forrás: EPravda [2025. 12. 01.].

²⁷ Tan, Huileng: *China's Biggest Banks are Finally Getting Scared by the West's Sanctions Against Russia*. [online], 2024. 02. 21. Forrás: Business Insider [2025. 12. 01.].

²⁸ Korhonen, Iikka – Simola, Heli (2025): *From Sanctions to Price Surges: The Dynamics of Russia's Import Prices*. *BOFIT Discussion Papers*, 8.

2. táblázat: A kínai eredetű kettős felhasználású termékek árnövekedése Oroszországban

Termékkategória	Oroszországi áremelkedés	Globális átlag-áremelkedés	Következtetések
Kettős felhasználású összesített áruk	+87%	+9%	Kínai gazdasági aktorok által kivetett háborús felár
Szerszámgépek (például CNC)	Jelentős árnövekedés	Alacsony világgpiaci árnövekedés	A tűzérési gyártás szempontjából kritikus, innen érthető meg a kereslet fennmaradása
Golyócsapagyak	Az Oroszországba irányuló kínai export pénzürtéke 76%-kal nőtt, de az export valós, fizikai mennyisége 13%-kal csökkent. A golyócsapagyak egységára tehát kis híján megduplázódott 2021 és 2024 között	Világgpiaci ára stabil maradt	Árfelhajtás figyelhető meg a létfontosságú és alapvető alkatrészeknél is
Gördülőcsapagyak	A darabonkénti ár a négyeseresére nőtt	Világgpiaci ára stabil maradt	Elengedhetetlen (a teljesség igénye nélkül) a páncélosokhoz, a tűzérseghoz és a rakétákhoz, a drónokhoz is

Forrás: a szerző szerkesztése Korhonen, Iikka – Simola, Heli: From Sanctions to Price Surges: The Dynamics of Russia's Import Prices nevű tanulmányának adatai alapján

Ez a piaci realitásokra és a kockázatok beárazására épülő árképzési magatartás ugyanakkor erősen árnyalja a „testvéri segítségnyújtás” narratíváját. A kapcsolat természete sokkal inkább egy pragmatikus, tranzakciós viszony képét mutatja, ahol Kína biztosítja a nélkülözhetetlen gazdasági kapcsolatokat, de a piaci törvényszerűségeknek megfelelően érvényesíti a szolgáltatásaiért járó felárat. A tapasztalt árprémium jelentős részét a megemelkedett tranzakciós költségek, a bonyolultabb logisztika és a másodlagos szankciók jelentette pénzügyi kockázat magyarázza, amelyekkel az exportöröknek kalkulálniuk kell. Bár a 87%-os áremelkedés súlyos terhet ró az orosz költségvetésre, Moszkva számára a túlárazott import is racionálisabb alternatíva a teljes ellátási hiánynál. A folyamat tehát azt igazolja, hogy a kínai kereskedelmi aktorok nem politikai jótékonyaságból, hanem racionális piaci szereplőkként, szigorúan üzleti alapon közelítik meg geopolitikai partnerük kényszerhelyzetét. Szintúgy érdemes megfigyelni, hogy a kínai politikai elit sem hajlandó feltétel nélküli gazdasági segítségbe bonyolódni, se nem hajlandó a saját gazdasági aktoraira politikai nyomást gyakorolni, hogy azok enyhítsék az orosz felet terhelő háborús felárat.

A gazdasági összegzés

A gazdasági viszonyok fentebbi ismertetését követően egyértelműen azt a konklúziót vonom le, hogy Kína számára Oroszország gazdasági értelemben egyáltalán nem meghatározó szereplő. A kínai gazdasági szereplők, mint fentebb láttuk, nem érdekeltek

az Oroszországi Föderáció gazdasági egészségének és jólétének fenntartásában, arra sokkal inkább lehetőségként tekintenek. A beszedett árprémiumok, a Szibéria Ereje 2, a jüanizáció és a kínai civil árucikkek piacra ömlése és a nyugati termékek kiváltása mind ékes bizonyítékául szolgálnak ennek. Ugyanakkor az autóiipari védővámok és a tény, hogy a Szibéria Ereje 2 vezeték körüli tárgyalásokat egyelőre nem fogadták el Oroszország számára kedvezőtlen feltételek mellett azt mutatják meg, hogy Moszkva egyelőre nem tartja magát kínai kliensállamnak, és politikai viselkedésében sem eszerint cselekszik, bár függősége a politikai-gazdasági kényszerpályája miatt jelentős. Ezek a példák mind a 3. hipotézist, az érdekházasságvetel bizonyítják, hiszen a többi hipotézist effektíve cáfolják.

Katonai és biztonsági dinamika: az egyenlőtlenség partnersége

A kapcsolat katonai dimenziója kritikus adatokat szolgáltat annak értékeléséhez, hogy Oroszország milyen mértékben válik a Kínai Népköztársaság alárendelt partnerévé, hiszen teret enged az erőviszonyok összehasonlítására, valamint rávilágíthat a „titkos rivalizálás” elmélet igaz vagy fals voltára is. Bár a hivatalos nyilatkozatok szintjén mindkét fél következetesen elutasítja a formalizált katonai szövetség (katonai blokk) létrehozását, hivatkozva az el nem köteleződés és a harmadik fél elleni irányultság hiányának elvére, a gyakorlati együttműködés szintje az utóbbi években minőségi ugráson ment keresztül. Bár közös háborús tevékenységről nem beszélhetünk, a stratégiai jelentőségű régiókban (különösen a Csendes-óceán nyugati térségében és az Északi-sarkvidéken) végrehajtott közös légi és tengeri járőrözések olyan mértékű műveleti összehangoltságot és bizalmat feltételeznek, amelyek a nyugati elemzők szerint funkciójukat tekintve már a védelmi szövetségek elrettentő erejét hivatottak demonstrálni, a kölcsönös védelmi garanciák jogi kötelezettsége nélkül is.

A katonai-technikai hierarchia megfordulása

A hidegháborúban a Szovjetunió hosszú ideig, majd az Oroszországi Föderáció Kína fő katonai-ipari partnere volt, hiszen olyan (a kor) élvonalbeli katonai eszközeit exportálta, mint a Szu-27/30/35 osztályú vadászgépek, az S-300/400 légvédelmi rendszerek és a haditengerészeti hajtóművek. Az elmúlt évtizedekben azonban ez az egykor igencsak domináns dinamika fakulni látszik. Oroszország részesedése Kína külföldi fegyverimportjában meredeken csökkent: a 2020-as nagyjából 70%-ról 2024-re körülbelül 40%-ra, amire magyarázatul szolgál az orosz hadiipar ukrainai lekötöttsége is és a hazai kereslet meredek növekedése. Ugyanebben az időszakban a Kína által beszerzett orosz eredetű védelmi felszerelések választéka is szűkül: míg 2020-ban Kína hajtóműveket, repülőgépeket és haditengerészeti fegyvereket importált, 2024-re oroszországi importja állítólag már kizárólag tengeri hajtóművekre korlátozódott. Ez a tendencia arra utal, hogy Kína

védelmi ágazata folyamatosan közeledik az önellátáshoz, csökkentve a Moszkvától való függőségét a főbb rendszerek tekintetében.²⁹

Ugyanakkor Oroszország súlyos nyomás alá került. A szankciók, a háborús leépülés és a védelmi ipari bázis strukturális gyengeségei együttesen csökkentették a fejlett rendszerek önálló előállítására való képességét. Az OSW elemzése szerint az összesített kínai–orosz kereskedelem 2025 elején szerényen csökkent (ezt fentebb már tárgyaltam), ez a csökkenés pedig elfedheti a beszállítói stratégiai kapcsolatok tartós természetét és ellenálló képességét.³⁰

Itt ismét fontos kiemelni a már korábban tárgyalt, Kínából Oroszországba irányuló „kettős felhasználású” termékeket. Ezek mind nélkülözhetetlenek Oroszország fegyvergyártási kapacitásának fenntartásához a szankciók és az ellátási korlátozások alatt.

Lényegében tehát Oroszország mára teljesen függővé vált a komplex kínai ellátási láncoktól a „hazai” fegyverek folyamatos gyártása terén.³¹ Ez az ellátási mintákban bekövetkezett eltolódás egy mélyebb technológiai és ipari átrendeződés keretrendszerében is értelmezendő. Az Oroszország és Kína közötti fegyverkereskedelem már nem a katonai-technikai együttműködés központi tengelye. Ehelyett az együttműködés egyre inkább projekta alapon és konkrét rendszerekre vagy fegyverrendszerekre összpontosítva valósul meg (például tengeralattjárókra, helikopterekre és rakétavédelmi technológiákra), amiben Kína egyre inkább mint végső kivitelező lép fel növekvő ipari kapacitása révén, míg Oroszország csupán specializált, de kontextusfüggő szakértelmet biztosít. A következő generációs platformok, köztük a fejlett tengeralattjárók és a nehézhelikopterek közös fejlesztését a kínai–orosz együttműködés valószínűsíthető jövőbeli irányaként tárgyalják. Bár a részletek továbbra is homályosak, ez a minta egyértelműen arra utal, hogy a technológiai kezdeményezés eltolódott: Peking már nem csupán az orosz rendszerek importőre, hanem egyre inkább társtervező és ipari vezető szerepbe kerül. Moszkva számára ez a szerepváltás meglehetősen kellemetlen: korábbi elismert, tapasztalt és professzionális beszállítóból hirtelen ügyfél lesz – kihasználhatja ugyan az alkalomszerű területspecifikus kompetenciákat, de közben a kínai ipari és technológiai erőre kell támaszkodnia.³²

Ráadásul ennek az átrendeződésnek a gyakorlati következményei láthatók az ukrán csatatéren. Ahogy számos nyugati és OSINT-megfigyelő megjegyzi, a kínai gyártású kereskedelmi drónok és kettős felhasználású elektronika elterjedése az orosz erők körében jelzi Oroszország kudarcát a versenyképes hazai taktikai drónipar kiépítésében, bár erre

²⁹ Balazs, Daniel: *Partners in Deterrence: China and Russia's Deepening Military-Technical Ties*. [online], 2025a. 07. 11. Forrás: *The Diplomat* [2025. 12. 01.].

³⁰ Kalwasiński, Maciej: *China-Russia Trade in Early 2025: Fueling Moscow's War Despite Headwinds*. [online], 2025. 07. 30. Forrás: OSW [2025. 12. 01.].

³¹ OSW Centre for Eastern Studies: *China-Russia Dashboard*. [online], 2025. 09. 01. Forrás: OSW [2025. 12. 01.].

³² Balazs 2025a.

történtek erőfeszítések a háború kezdete óta.³³ Bár nincsenek hiteles nyilvános adatsorok, amelyek megerősítenék a pontos ellátási láncokat, a kínai eredetű drónokra, optikára és elektronikára való támaszkodás mintázata összhangban van az oroszországi kettős felhasználású importtól való függőség szélesebb körű trendjével.³⁴ Az ilyen rendszerek széles körű jelenléte arra világít rá, hogy a modern hadviselést egyre inkább a globális ellátási láncok finanszírozzák – és hogy Kína ma sokkal inkább nevezhető ezen ellátási láncok hajtóerejének, mint Oroszország.

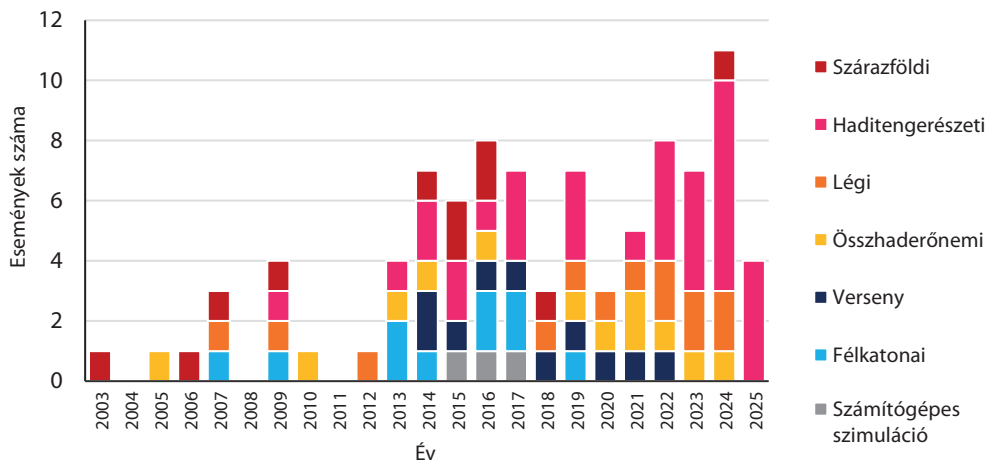
Összességében ezek a fejlemények a kínai–oroszkatonai-ipari kapcsolatok korábbi dinamikájának strukturális inverzióját jelzik. Míg egykor Oroszország szállított Kínának főbb rendszereket, ma a kritikus alkatrészek, elektronika és technológia áramlása az ellenkező irányba halad. Kína védelmi ipari komplexuma konszolidálja technológiai fölényét. Nemcsak a szórakoztatóelektronikai cikkek vagy a polgári infrastruktúra gyártásában, hanem a katonai szempontból releváns termelés főbb területein is élen járnak immáron a kínai gyártók: a hajóépítésben, az elektronikában, a meghajtási rendszerekben és a kettős felhasználású alkatrészekben. Oroszország ezzel szemben egyre inkább ezekre a kínai beszállítókra kénytelen támaszkodni hadigépezetének fenntartása érdekében. A kapcsolat formálisan ugyan továbbra is szimmetrikus, azt „stratégiai partnerségként” keretezve, de gyakorlati, ipari-technológiai szempontból a mérleg nyelve döntően megbillent: Moszkva most jobban függ Pekingtől, mint fordítva.

Közös műveletek és stratégiai jelzésadás

A közös kínai–oroszkatonai gyakorlatok az új évezredben felélénkültek. Természetesen ezen a területen is változást hozott az ukrajnai háború eszkalálása. 2024 és 2025 között a kínai–oroszkatonai együttműködés kevésbé a csendes törzskari megbeszélésekről, és inkább a demonstratív nemzetközi jelzésekről szólt. A bombázórepülésekből, a haditengerészeti járőrözésekből és a KBSZSZ gyakorlataiból kirajzolódó minta nem a fokozatosan integrálódó szövetség jellemzőivel bír. Ehelyett inkább két olyan hatalom képe rajzolódik ki, amelyek egyre gyakrabban használják egymás szimbolikáját, platformjait és akár egyenesen egymás földrajzát is a nyugati tervezés megzavarására. Az együttműködés rutinszerűvé vált és több hadszínteret érint – az északi-sarkvidékiektől a Csendes-óceán nyugati részén át egészen Közép-Ázsiáig. Végül azonban mégis elmarad a NATO-stílusú közös hadi irányítástól, mivel az korlátozná mindkét fél manőverezési szabadságát. Ez azt jelenti, hogy a megjelenést, nem pedig a mélyreható interoperabilitást prioritizálják.

³³ Faragó Bence (2022a): *Drónok harca – Az orosz–ukrán háborúban jelen lévő drónok felértékelődése, működésük taktikai és stratégiai vonatkozásai a megváltozó hadviselési környezetben.* *Nemzet és Biztonság*, 15(2), 36–54.

³⁴ Balazs Daniel: *The Duality in China's Security Relations with Russia.* [online], 2025b. 05. 09. Forrás: *The Diplomat* [2025. 12. 01.].

1. ábra: Az orosz–kínai közös hadgyakorlatok 2003 óta

Forrás: a szerző vizualizációja az OSW: *China–Russia Dashboard*-ján feltüntetett adatok alapján

A 2024. júliusi alaszakai járőrözés volt a legszembetűnőbb lépés ebbe az irányba. A gyakorlat során két kínai H-6K bombázó és két orosz Tu-95MS szállt fel egy orosz légibázisról, megkerülték az alaszakai légvédelmi azonosítási zónát, amikor amerikai és kanadai repülőgépek elfogták őket – ez volt az első alkalom, hogy a Kínai Légierő bombázói egy közös járőrözésben idegen területről indultak, és amerikai földet közelítettek meg.³⁵ Az ezt követő 2024-es közös repülések – amelyek során H-6N bombázók gyakorolták Guam megközelítését cirkálórakéta-indítási távolságon belülre – de facto főpróbának minősültek a nagy hatótávolságú nukleáris csapásméréshez, miközben Kína teljessé teszi a nukleáris triád légi komponensét. A Tajvannal vagy a NATO-val kapcsolatos közvetlen üzeneten felül Peking azt is demonstrálta Washingtonnak, hogy bombázói mostanra teljes mértékben funkcionális részét képezik stratégiai elrettentésének – és hogy az orosz légtérrel és bázisokkal fenyegethetik az Egyesült Államokat egy olyan északi vektorból, amely korábban szinte kizárólag szovjet/orosz felségterületnek minősült.³⁶

A tengeren ugyanebben az időszakban a közös járőrözések olyasmivé fejlődtek, ami már-már a nyugat-csendes-óceáni bekerítési képesség folyamatos, éves szintű demonstrációjának tekinthető. 2024-re a negyedik orosz–kínai haditengerészeti járőrözés már a Csendes-óceán nyugati és északi térségében zajlott egy rendszeres sorozat részeként. 2025-ben, a Vlagyivosztok közelében tartott Tengeri Együttműködés/Közös Tenger-2025 hadgyakorlatot követően – amely magában foglalt éles tüzérségi lövészetet, tengeralattjáró-elhárítást, közös légvédelmet, sőt tengeralattjáró-mentési kiképzést is – a vegyes harci kötelékek 15 napos közös járőrözésre indultak a Csendes-óceán nyugati részén, ahol Oroszország és Kína váltott vagy megosztott parancsnokságot

³⁵ WATCH: *US, Canadian Jets Intercept Chinese, Russian Planes Near Alaska*. [online], 2024. 07. 25. Forrás: Military Times [2025. 12. 01.].

³⁶ Peck, Michael: *Report Unlocks Mystery of Why Chinese Bombers Flew Near Alaska in 2024*. [online], 2025. 08. 12. Forrás: Defense News [2025. 12. 01.].

gyakorolt. Bár a kínai hivatalos narratívák a témát a „stratégiai tengeri útvonalak közös védelmeként” és a „nyugat-csendes-óceáni biztonsági fenyegetések közös elhárításaként” keretezték, a műveleti valóság – a Japán-tengeren áthaladó, majd a nyílt óceánra kifutó, japán és amerikai erők által szorosan követett flották – az Orosz Távol-Kelet biztonságát közvetlenül összeköti bármely jövőbeni, Tajvan vagy Japán körüli konfliktushelyzettel. Tokió és Washington szemszögéből ez kellemetlenül, begyakorolt, kétfrontos tengeri kihívásnak tűnik.³⁷

A 2025 októberében megrendezett tádzsik KBSZSZ-gyakorlatok pedig a következő mintázatot rajzolják ki: Oroszország igyekszik betölteni hagyományos szerepét mint regionális biztonsági garanciavállaló, miközben a kínai haditechnika válik egyre inkább dominánssá vizuálisan. Az Elpusztíthatatlan Testvériség-2025 és a Barrier-2025 gyakorlatok arra világítanak rá, hogy Moszkva a 201. bázisát használja a szövetséges logisztika és vezetés biztosítására. A sugár-, vegyi- és biológiai védelemre helyezett fókusz annak bizonyítékeként domborítja ki, hogy a KBSZSZ továbbra is releváns, orosz vezetésű biztonsági erő Közép-Ázsiában.³⁸ Ellentmondás viszont, hogy a gyakorlatokról készült képeket vizuálisan egyre inkább a kínai felszerelés uralja: kirgiz és orosz egységek által használt Dongfeng Warrior/Mengshi 4 × 4-esek és DesertCross 1000-3 járművek, a kínai segítséggel kifejlesztett fehéroroszló rakétarendszerek, valamint Tádzsikisztán HQ-17AE légvédelmi komplexumai³⁹ mind-mind a kínai haditechnika dominánssá válását mutatja meg. Még Oroszország is, meghajolva a szankciós nyomásnak és ipari infrastruktúrája korlátainak, importált kínai páncélozott járműveket mind az ukrain frontra, mind a KBSZSZ gyakorlataira.⁴⁰

Az észak-koreai háromszög: egy geopolitikai háromtest-probléma?

Oroszország és Észak-Korea kapcsolatai példátlan szintre emelkedtek az ukrain háború kitörése óta. Phenjan, mint másik izolált állam, a külpolitikai nyitás reményében hajlandó volt olyan segítséget nyújtani Moszkvának, amelyre annak elkeseredetten szüksége volt: lőszerre és élőerőre. Az egyre szorosabbra fonódó együttműködés kulminációja végül a kölcsönös védelmi paktum aláírása volt, amely immár hivatalos katonai szövetséggé formálta a két elszigetelt állam kordialis viszonyát.⁴¹ A megállapodás értelmében Phenjan továbbra is, immár formalizáltabb keretrendszerben, lőszerrel és katonákkal támogatja Moszkva ukrain offenzíváját, cserébe pedig fejlett haditechnológiát és orosz diplomáciai védőernyőt kap. Ez a stratégiai összefonódás nemcsak az európai hadszíntéren okozott

³⁷ *China, Russia Navies Conduct Joint Patrol in Parts of Pacific*, *China Media Says*. [online], 2024. 07. 14. Forrás: Reuters [2025. 12. 01.]; Xuanzun, Liu – Yuandan, Guo: *China, Russia Proceed to Maritime Patrol in Western Pacific After Wrapping up Joint Sea-2025 Naval Drills*. [online], 2025. 08. 05. Forrás: Global Times [2025. 12. 01.].

³⁸ *CSTO Military Exercises in Tajikistan: Intel Report*. [online], 2025. 10. 22. Forrás: Special Eurasia [2025. 12. 01.].

³⁹ Чек-Поинт (Check-Point.Kz): *Китайская Техника Преобладает На Учениях ОДКБ*. [online], 2025. 10. 22. Forrás: CheckPoint [2025. 12. 01.].

⁴⁰ Kalchenko, Anzhelika: *Chinese Equipment in CSTO Exercises: A New Vector of Collective Security*. [online], 2025. 10. 21. Forrás: Militarnyi [2025. 12. 01.].

⁴¹ Beyond The Horizon Asia-Pacific Task Force: *Trilateral Momentum Between China, Russia, and North Korea*. [online], 2025. 10. 08. Forrás: Beyond The Horizon [2025. 12. 01.].

azonnali eszkalációt, de Északkelet-Ázsiában is új, hidegháborús törésvonalakat hoz létre, lépéskényszerbe hozva a régió nagyhatalmait. A Moszkva–Phenjan kölcsönös védelmi paktum és a mélyülő katonai együttműködés fokozott feszültségforrássá vált Peking és Moszkva között. Míg Oroszország az ukrajnai háború miatt rövid távú, kritikus szükségleteit (lőszer, katonák) elégíti ki Phenjan bevonásával, addig Kína számára a közeledés akut stratégiai kockázatot jelent. A közvetlen orosz – észak-koreai tengely ugyanis csökkenti Peking hagyományos, kizárólagos befolyását Phenjan felett, és Kína immáron attól tart, hogy Oroszország – a lőszeréért cserébe – olyan fejlett katonai technológiát (például rakéta- vagy tengeralattjáró-technológiát) adhat át Észak-Koreának, amely végső soron felborítja a regionális stabilitást, és egy kiszámíthatatlanabb, agresszívabb szomszédot eredményez Kína határainál.⁴²

Ez a dinamika kényszerpályára állítja Kínát, és próbára teszi a „határok nélküli barátságot”. Peking nem nézi jó szemmel, hogy Oroszország lépései ürügyet szolgáltatnak az Egyesült Államoknak, Japánnak és Dél-Koreának a szorosabb katonai összefogásra (akár egyfajta ázsiai NATO létrehozására), ami Kína stratégiai bekerítését jelenti. Kína ezért óvatosan egyensúlyoz: nem akar csatlakozni egy nyílt orosz – kínai – észak-koreai blokkhoz, mert ez gazdaságilag elszigetelné a Nyugattól és tönkretenné a még meglévő kereskedelmi kapcsolatokat Európával és ázsiai kereskedelmi és stratégiai partnereivel.⁴³

Összességében a helyzet úgy alakítja át a kínai–orosz viszonyt, hogy Kína a csendes, távolságtartó partner szerepébe kényszerül. Peking hallgatólagosan tűri az orosz – észak-koreai kooperációt, amíg az leköti az amerikai erőforrásokat, de aktívan nem támogatja azt, sőt, diplomáciai jelzésekkel próbálja hűteni Moszkva és Phenjan lelkesedését. A viszonyrendszerben Kína maradt a stratégiai, hosszú távú gondolkodó, számára akut biztonsági fenyegetést jelent, ahogy Oroszország a háborús aktivitás fenntartása mellett nagyhatalmi tekintélyének megőrzése reményében káoszt teremt a Kína számára gazdasági és politikai értelemben létfontosságú csendes-óceáni térségben.

Katonai összegzés

A katonai területen tapasztalt dinamikák, bár némiképp széttartóbbak, mint a gazdaságnál tárgyaltak, továbbra is a 3. elméletet, azaz az érdekházasság nézetét támasztják alá. Moszkva demonstrálta azt, hogy saját céljainak eléréseért hajlamos a kínai nagystratégiai érdekeknek is sérelmet okozni, annak implicit rosszállása ellenére is. A katonai kooperációk területén bár vannak közös jelzések, ezek inkább demonstratív hatású fogásoknak minősülnek, semmint valódi, mély, közös vezetésirányítású szövetségnek, ami továbbra is teret enged a politikai és katonai önállóságnak. Ez kizárja a kliensállammodellt, de cáfolatot ad az autentikus szövetségi struktúra feltételezésére is. A közös hadgyakorlatok pedig hihetően kizárják a burkolt rivalizálás lehetőségét is, hiszen azok nem volnának elengedhetetlen részei a felületes jó viszony fenntartásának, ráadásul a katonai felszerelés

⁴² Sue Mi, Terry – Sestanovich, Stephen: *Russia Struck a Defense Pact With North Korea. What Does It Mean?* [online], 2024. 06. 19. Forrás: CFR [2025. 12. 01.].

⁴³ Bowen, Yao: *China Balances Cautiously between Russia and North Korea.* [online], 2024. 12. 13. Forrás: East Asia Forum [2025. 12. 01.].

átadása, sőt, dominálása még valószínűtlenebbé teszi a burkolt rivális viszonyt. A katonai felszerelések területén tapasztalható elmozdulás ugyanakkor súlyos és jelenleg leküzdhetetlennek látszó probléma Moszkva számára, a kényszerpálya ugyanakkor nem teszi lehetővé a korrekciót még kisebb mértékben sem. A függőségi viszony tehát ismét gazdasági-technológiai-ipari keretrendszerben ragadható meg.

Geopolitikai játszmák: a „titkos riválisok” elméletének következő tesztje

A bevezetőben negyedikként emlegetett elmélet szerint Oroszország és Kína titokban versengenek egymással, amit a történelmi megaláztatás és a regionális rivalizálás hajt. A következő fejezetekben a sűrűdőpontok elemzésével – úgymint Közép-Ázsia, az Északi-sarkvidék és az emlékezetpolitika – kívánom tesztelni ennek a modellnek a tényszerűségét és magyarázó erejét.

A Peking–Moszkva-tengely repedései és a Nyugat visszatérése

Közép-Ázsia évszázadokon át Oroszország megkérdőjelezhetetlen geopolitikai hátszágának számított. A posztszovjet érában Moszkva magától értetődőnek vette, hogy az öt közép-ázsiai egykori tagköztársaság – Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Türkmenisztán és Üzbegisztán – biztonsági garanciáit Moszkva nyújtja, és azok energetikai infrastruktúrájának ellenőrzését kizárólagos jogon birtokolja. Sokáig tartotta magát a kényelmes, hallgatólagos munkamegosztás mítosza, miszerint a régióban „Kína a bankár, Oroszország pedig a csendőr”. Az ukrajnai háború elhúzódása és Peking globális ambíciói azonban alapjaiban rengették meg ezt a *status quót*, miközben a többpólusú világrend kialakulása új dinamikát hozott a térségbe. Ha mélyebben vizsgáljuk, vajon a Peking–Moszkva-tengely valódi stratégiai szövetség-e, Közép-Ázsia a legékeesebb bizonyítéka a rejtett, de kíméletlen rivalizálásnak: itt zajlik a csendes kínai befolyásnövelés, amelyben Oroszország a saját történelmi felségterületén válik fokozatosan másodhegedűssé.⁴⁴

A gazdasági leválás leglátványosabb eleme nem csupán a kereskedelmi volumenek eltolódása, hanem a fizikai infrastruktúra tudatos és stratégiai átrajzolása. Oroszország geopolitikai erejét évtizedekig az adta, hogy a Kelet és Nyugat közötti áruforgalom, valamint a közép-ázsiai energiahordozók jelentős része orosz területeken haladt át. Ez a monopólium azonban összeomlóban van. A Transz-Kaszipi Nemzetközi Szállítási Útvonal, közismertebb nevén a Középső Folyosó (Middle Corridor) stratégiai felértékelődése az egyik legsúlyosabb csapás a Kreml számára. Ez a korridor lehetővé teszi, hogy Kína és Európa közvetlenül kereskedjen egymással – a Kaszipi-tengeren és a Kaukázuson keresztül –, úgy, hogy az áruk teljesen elkerüljék az orosz vasúthálózatot.⁴⁵

⁴⁴ *Russia in a Multipolar World: Equal Player or Junior Partner to China?* [online], 2025. 09. 05. Forrás: NEST Centre [2025. 12. 01.].

⁴⁵ Carafano, James Jay: *Central Asia's Middle Corridor Gains Traction at Russia's Expense.* [online], 2022. 08. 29. Forrás: GIS [2025. 12. 01.].

Ez az átalakulás nem csupán technikai jellegű: Moszkva ezzel nemcsak jelentős tranzit-bevételektől esik el, de elveszíti azt a logisztikai zsarolási potenciált is, amellyel korábban sakkban tarthatta szomszédait és nyomást gyakorolhatott az európai piacokra. Kína már nem passzív haszonélvezője, hanem aktív építője és finanszírozója ennek az új rendnek. A vasútvonalak, kikötői fejlesztések és logisztikai központok, amelyek az Egy övezet, egy út nevű gyűjtőprogram keretében épülnek, fizikailag és pénzügyileg is Pekinghez láncolják a régiót, tartósan kivonva azt az orosz gravitációs mezőből.

A gazdasági dominancia elvesztésénél is fájóbb presztízvesztés Moszkva számára a biztonsági garancia eróziója. Az ukrajnai háború rámutatott az orosz haderő korlátaira és az eszközpark elégtelenségeire, ami súlyos bizalmi válságot szült a közép-ázsiai fővárosokban. A Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének tehetetlensége a régiós konfliktusokban – például a kirgiz–tádzsik határviták vagy a hegyi-karabahi helyzet során – biztonsági vákuumot teremtett. Ezt az űrt Kína kezdi betölteni, csendben átlépve a korábbi, tisztán gazdasági szerepkörön. Peking globális katonai stratégiája ma már kézzelfogható formát öltött a térségben: a Tádzsikisztánban, a stratégiai fontosságú Wakhan-folyosó közelében létrehozott katonai előőrsök és a fokozódó rendvédelmi együttműködések jelzik, hogy Kína közvetlenül belépett Oroszország „biztonsági szentélyébe”.⁴⁶ Peking már nem bízza befektetéseinek és állampolgárainak védelmét egy meggyengült orosz hadseregre, hanem saját kezébe veszi a stabilitás fenntartását.

A térség államairól általában elmondható, hogy nem áll érdekükben a látványos és radikális szakítás, ám egyáltalán nem támogatják Moszkva birodalmi törekvéseit sem. A távolodás inkább finom elmozdulásokban érhető tetten, aminek az élén a régió legnagyobb állama, Kazahsztán áll. Kaszim-Zsomart Tokajev elnök nem kockáztatja meg a nyílt kenyértörést, azonban látszólag apró, de stratégiaileg kulcsfontosságú lépéseket tesz a szuverenitás kiszélesítéséért. Ennek szimbolikus példája, hogy Kazahsztán hivatalosan is át kíván térni a cirill ábécéről a latin írásrendszerre, ami mögött nemzetépítési szándék és a szovjet-orosz örökséggel való szakítás húzódik meg.

A diplomáciai hangnem is megváltozott. „Tiszteletet követelünk. Semmi többet. Tiszteletet.” – fogalmazta meg a lényegét Emomali Rahmon tádzsik elnök még 2022 októberében, nyíltan bírálva Putyint. Hasonló folyamatok zajlanak Üzbegisztánban és Tádzsikisztánban is, ahol a kritikák gyakran az állampolgári bánásmód – a Oroszországban dolgozó vendégmunkások helyzete – kapcsán fogalmazódnak meg. Ez a kérdés különösen érzékeny gyűjtőpontja a helyi, oroszellenes nacionalizmusnak. Üzbegisztánban a Moszkvának címzett bírálatok egyre határozottabbak, jelezve, hogy a régió vezetői már nem félnek a Kreml haragjától.⁴⁷

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a közép-ázsiai államok nem csupán „gazdát cserélnék” egy orosz–kínai duopóliumon belül, hanem aktívan keresik a nyugati ellensúlyt is, kihasználva a nagyhatalmi versengést szuverenitásuk erősítésére. Washington felismerte a történelmi pillanatot és a hatalmi űrt: a C5 + 1 formátum (az öt közép-ázsiai ország

⁴⁶ Honrada, Gabriel: *China's Global Military Base Strategy Taking Shape*. [online], 2024. 06. 14. Forrás: Asia Times [2025. 12. 01.].

⁴⁷ Alkonyi Zsolt: *Igy veszíti el Oroszország a birodalmát I. rész*. [online], 2025. 11. 18. Forrás: Eurázsiai Jegyzetek [2025. 12. 01.].

és az Egyesült Államok csúcstalálkozó) révén az USA képes volt új alapokra helyezni kapcsolatait a térséggel, közvetlen diplomáciai csatornát nyitva a régió vezetőivel, megkerülve Moszkvát.⁴⁸

A diplomáciai közeledés mögött kemény gazdasági érdekek húzódnak. A C5 + 1-mechanizmus és a hozzá kapcsolódó B5 + 1 üzleti fórumok célja, hogy amerikai tőkét és technológiát vonzzanak a régióba, csökkentve a kínai hitelektől való függőséget.⁴⁹ A tét hatalmas, hiszen Közép-Ázsia olyan kritikus ásványkincsekkel – például uránnal, lítiummal és ritkaföldfémekkel – rendelkezik, amelyekre a Nyugatnak égető szüksége van a zöldátálláshoz és a Kínával folytatott technológiai versenyhez.⁵⁰ A közép-ázsiai vezetők, többek közt Tokajev kazah elnök, rendszerint ezt az elvet alkalmazzák külkapcsolati szervezőelvékként: a többvektorú külpolitika jegyében egyszerre tárgyalnak Pekinggel az infrastruktúráról, Washingtonnal a technológiáról és Brüsszellel a kereskedelemről, miközben Oroszország kezében mára egyszerűen alig vannak eszközök, nincs sem mit ajánlani, sem mivel fenyegetni; nincs se furkósbót, se mézesmadzag.

Az Arktisz: a kapuőr fejet hajt

Az Arktisz és az Északi-tengeri Útvonal (Northern Sea Route, NSR; Северный морской путь, СМП) Moszkva történelmileg exkluzív, szuverén felségterületeként, nukleáris elrettentő erejének kritikus fontosságú területeként tekintett a régióra. Azonban ahogy a közép-ázsiai sztyeppéken, úgy a sarki jégtáblák között is gyors geopolitikai átrendeződés zajlik. A globális klímaváltozás sajnálatos hatásai mellett a sarkkörüi régió feltehetően előbb-utóbb olvadásnak fog indulni, lehetővé téve a korábban gazdasági értelemben nem jövedelmezőnek ítélt hasznosítást. Az NSR egész évben, csökkenő költségek melletti hajózhatóvá válása teret engedne a globális ellátási láncok létrejöttének és a geopolitikai átrendeződésnek, míg az elérhetővé váló ásványkincsek és energiahordozók új horizontokat nyithatnának az azt kitermelő és hasznosító államok részére. Oroszország számára (is – minden arktiszi területtel rendelkező nemzet érdeklődik a hasznosítás lehetőségei iránt) nemzetstratégiai érdek a régió effektív fejlesztése és hasznosítása, valamint katonai ellenőrzése. Oroszország arktiszi stratégiája (is) azonban látszólag összeomlott az ukrajnai totális invázió megindítása óta; saját hanyatló technológiai felszerelése miatt mindig is igényelt volna fejlett, nyugati technológiai transfert a régió hasznosítása érdekében, ami valószínűleg a külföldi – elsősorban euroatlanti – vállalatok kitermelésbe való bevonásával valósulhatott volna meg. Emellett az arktiszi haditengerészet működési modelljét is újra kellett volna gondolni, amihez szintúgy szükség lett volna jelenleg nyugati privilégiumot képező haditechnikára.⁵¹ A pénzügyi izoláció és a technológiai szankciók ezen lehetőségek irreverzibilis elvesztésével kényszerpályára szorították Oroszországot, arra kényszerítve

⁴⁸ Coffey, Luke: *Using the C5+1 Summit to Get US–Central Asian Relations on Track*. [online], 2025. 11. 04. Forrás: Hudson [2025. 12. 01.].

⁴⁹ Putz, Catherine: *US & Central Asia: What Is the C5+1?* [online], 2025. 11. 04. Forrás: The Diplomat [2025. 12. 01.].

⁵⁰ Cameron, Ayleen: *Central Asia Has What the US Wants*. [online], 2025. 11. 04. Forrás: GMF [2025. 12. 01.].

⁵¹ Faragó Bence (2022b): *Az Arktisz felértékelődése az orosz bel- és külpolitikában*. Mesterszakos diplomamunka. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia Tanszék.

Vlagyimir Putyint, hogy megnyissa a kapukat a kínai befolyás előtt egy olyan területen, amelyet korábban féltve őrzött minden idegen hatalomtól.⁵²

A legszembevetőbb változás Moszkva stratégiai autonómiájának bizonyos mértékű erodálódása. Míg korábban Oroszország szigorúan és egyoldalúan kontrollálta a hozzáférést sarkvidéki vizeihez, 2024 végén egy új, közös orosz–kínai testület jött létre, amelynek kifejezett célja a kínai jelenlét intézményesítése és a kínai hajózási hozzáférés elősegítése az Északi-tengeri Útvonalon. Ez a lépés nem a kölcsönös bizalom elmélyülését tükrözi, hanem kényszerű alkalmazkodás eredménye: a nyugati befektetők kiszorulását követően Oroszország egyre nagyobb mértékben szorul kínai tőkére, technológiára és forgalomra a sarkvidéki kikötői és logisztikai infrastruktúra fejlesztéséhez. Ennek következtében Moszkva nemcsak gazdasági, hanem szabályozási és operatív értelemben is kénytelen teret engedni Pekingnek, ami hosszabb távon csökkenti az orosz mozgásteret az útvonal feletti kizárólagos ellenőrzés és politikai eszközként való alkalmazás tekintetében, még akkor is, ha a hajózási infrastruktúra legnagyobb felhasználói eleve kínai szereplők lettek volna.⁵³

A két hatalom viszonya ugyanakkor a külső kommunikáció ellenére távolról sem a kölcsönös bizalomra és segítségnyújtási szándéokra épül. A felszín alatt valójában terhelt, gyanakvó viszony húzódik meg. Oroszország kezdetben vonakodott attól, hogy Kínának korlátlan hozzáférést biztosítson az északi-sarki vizeihez, létesítményeihez vagy kereskedelmi útvonalaihoz, mivel félt a konkurenciától és a befolyási övezetébe való beavatkozástól. Moszkva kezdetben ellenezte Kína megfigyelő állami státuszra törekvését az Északi-sarki Tanácsban, és vonakodott attól is, hogy engedélyezze a kínai hajóknak, hogy önállóan navigáljanak az északi-sarki tengeri útvonalon a Jeges-tengeren keresztül Európába és Észak-Amerikába.⁵⁴ 2021-ben az orosz média arról számolt be, hogy az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium megakadályozta a kínai hajógyárakat az új jégtörő építésére kiírt pályázat elnyerésében, mivel aggodalmak merültek fel a tervek átruházásával kapcsolatban.⁵⁵ 2025-ben pedig a *The New York Times* megszerezte az FSZB belső tervezési dokumentumát, amely részletesen ismertette Moszkva aggályait a kínai hírszerző ügynökökkel kapcsolatban, akik bányászati cégeket és egyetemi kutatóközpontokat használnak fedésként az északi-sarkvidéki kémkedés során.⁵⁶ Az orosz elhárítás meggyőződése szerint a kínai „tudományos” hidrográfiai feltérképezések és a sarki kutatóállomások valójában kettős célt szolgálnak: fedősztoriként funkcionálnak a jövőbeni tengeralattjáró-hadviselés előkészítéséhez az orosz partok mentén. Ezek célja feltehetően nem egy konkrét állam elleni támadás előkészítése, hanem annak biztosítása, hogy egy esetleges nagyhatalmi konfrontáció során a NATO tengeri és légi erői ne tudjanak szabadon belépni az északi

⁵² Legarda, Helena: *The Arctic, Outer Space and Influence-building: China and Russia Join Forces to Expand in New Strategic Frontiers*. [online], 2025. 10. 22. Forrás: MERICS [2025. 12. 01.].

⁵³ Reeves, Tabitha: *JUST IN: China, Russia Increase Arctic Cooperation, but Distrust Presents Roadblocks, Report Says*. [online], 2025. 07. 16. Forrás: National Defense Magazine [2025. 12. 01.].

⁵⁴ Sun, Yun: *The Northern Sea Route: The Myth of Sino-Russian Cooperation*. [online], 2018. 12. 05. Forrás: Stimson [2025. 12. 01.].

⁵⁵ Eiterjord, Trym: *Checking Back in on China's Nuclear Icebreaker*. [online], 2023. 02. 13. Forrás: The Diplomat [2025. 12. 01.].

⁵⁶ Judah, Jacob – Sonne, Paul – Troianovski, Anton: *Secret Russian Intelligence Document Shows Deep Suspicion of China*. [online], 2025. 06. 07. Forrás: The New York Times [2025. 12. 01.].

vizekre, illetve ne használhassák az Arktiszt műveleti térként. A modern légvédelmi rendszerek, partvédelmi rakéták, radarláncok és előretolt bázisok kiépítése olyan költség-szintre emeli a nyugati felvonulást, amely válsághelyzetben gyakorlatilag ellehetetlenítheti a NATO mozgását a Barents-tenger és az Északi-tengeri Útvonal térségében.

Oroszország nemzetközi elszigeteltsége a teljes körű háború megindítása óta azonban arra kényszerítette Moszkvát, hogy ideiglenesen feladja aggályait. Moszkva egyértelműen úgy döntött, hogy nem engedheti meg magának, hogy elveszítse Kína támogatását a kockázatok ellenére sem. Kína mára számos bányászati, energetikai és infrastrukturális projektbe fektetett be Oroszország északi részén. A China Poly Group, az állami tulajdonú védelmi konglomerátum leányvállalata megállapodást írt alá 300 millió dollár befektetéséről egy murmanszki széntterminálba,⁵⁷ és beleegyezett egy mélyvízi kikötő fejlesztésébe Arhangelszkben a Fehér-tengeren, amelyet a COSCO állítólag az északi-sarki átmenő szállítás fő bázisaként tervezett használni.⁵⁸ Ezen projektek státusza azonban nem világos. A hírek szerint a Kínai Fejlesztési Bank és az Export-Import Bank biztosította a tőke nagy részét Oroszország nyugat-szibériai Jamal cseppfolyósított földgáz projektjének fejlesztéséhez. Cserébe a berendezések mintegy 80%-át állítólag kínai és indonéz hajógyárakban fogják gyártani.⁵⁹ Vlagyimir Putyin 2023-as pekingi látogatása során a két fél abban is megállapodott, hogy közös területet hoznak létre az Északi-tengeri Útvonal és a sarki hajózási technológiák közös fejlesztésére. Ez az új terület, élén Alekszej Lihacsovval, az orosz állami atomenergia-vállalat (ismertebb nevén Roszatom) vezetőjével és Liu Vej kínai közlekedési miniszterrel 2024 végén találkozott először, és várhatóan Kína számára nagyobb hozzáférést biztosít az Északi-tengeri Útvonalhoz.⁶⁰ Az Északi-sarkvidéken Peking és Moszkva tevékenységének katonai orientációja átláthatóbb. Bár Oroszország még mindig nem adott engedélyt Kínának önálló katonai műveletek végrehajtására északi-sarki vizein, a partnerek az elmúlt években számos közös műveletet folytattak a régióban. Ezek közé tartoztak az Alaszka közelében végrehajtott éves közös bombázó-repülések 2022 és 2024 között, valamint egy 2024-es közös parti őrségi járőrözés az Északi-sarkvidéken.⁶¹ Ezekon felül is említendő még egy 2023-as incidens, amikor a kínai *Newnew Polar Bear* konténerhajót a finn–észt Balticconnector gázvezeték szabotárlásával hozták összefüggésbe. A hajó a Balti-tenger elhagyása után az orosz hatóságoktól gyorsított kíséretet és védelmet kapott az Északi-tengeri Útvonalon való elmeneküléshez, ami a Nyugat szemében a Moszkva és Peking közötti cinkosság bizonyítéka volt, és jelen tanulmány szempontjából azt mutatja meg, hogy a Moszkva és Peking közötti arktiszi viszony folyamatosan mélyül, és akár közös szabotársakciókra is kiterjedhet.⁶²

⁵⁷ Staalesen, Atle: *Murmansk Counts on Chinese Investors*. [online], 2017. 03. 14. Forrás: The Barents Observer [2025. 12. 01.].

⁵⁸ *Arkhangel'sk Governor Names China as Key Partner in Arctic Projects*. [online], 2017. 12. 19. Forrás: TASS [2025. 12. 01.].

⁵⁹ Karkalanov, Tsvetko: *Energy in Russia's Foreign Policy and EU-Russia Relations Circumventing Sanctions: Yamal LNG Becomes a Precedent*. [online], 2016. 05. 16. Forrás: RIAC [2025. 12. 01.].

⁶⁰ *China, Russia Hold First Meeting of Subcommittee on Arctic Shipping Routes Cooperation*. [online], 2024. 11. 27. Forrás: Global Times [2025. 12. 01.].

⁶¹ United States Coast Guard News: *U.S. Coast Guard Encounters Joint Chinese Coast Guard, Russian Border Guard Patrol in Bering Sea*. [online], 2024. 10. 01. Forrás: USCG [2025. 12. 01.].

⁶² Reeves 2025.

Kína hosszú távú szándékait világosan jelzi, hogy nem elégszik meg az Oroszország által nyújtott bérlői státusszal. Peking agresszív tempóban építi saját, nehéz kategóriájú jégtörő flottáját, egyértelműen jelezve: a jövőben önállóan, orosz kíséret és a Roszatom segítsége nélkül kíván műveleteket folytatni a sarkkörü régióban. Ez a törekvés hosszú távon közvetlen súrlódást okozhat Kína és Oroszország között, hiszen Moszkva a régió kizárólagos tulajdonosaként és védelmezőjeként tekint magára. A helyzetet tovább élezi, hogy a régió militarizálódása globális léptékűvé vált, hiszen minden arktiszi aktor maga is törekszik katonai képességei fejlesztésére és a gazdasági potenciál kiaknázására.

Az Arktisz tehát már nem Oroszország magányos erődje, hanem inkább hasonlít egy zúfolt sakktablóra, ahol Moszkva kénytelen eltérni, hogy legfontosabb stratégiai partnereiből potenciális riválissá váló szomszédja a „hátsó ajtón keresztül” foglaljon el egyre jobb pozíciókat.

Emlékezőpolitika: a Haishenwai-vita

Miközben a Kreml a „keleti nyitás” sikerét hirdeti, Peking egy csendes, de szimbolikusan rendkívül agresszív lépést tett Oroszországgal szemben a Távols-Keleten. Kína Természeti Erőforrások Minisztériuma 2023-ban új irányelvet adott ki, amely kötelezővé tette, hogy a kínai térképeken nyolc oroszországi földrajzi helyszín mellett azok régi, történelmi kínai nevét is tüntessék fel. Így lett Vlagyivosztkából ismét Haishenwai, Szahalin szigetéből Kuye, Blagoveszenszkből pedig Hailanpao. Ez a kartográfiai revizionizmus nem pusztán nosztalgia, hanem a kínai nacionalizmus tudatos tüzelése: Peking ezzel éleszti újra a „megaláztatás évszázadának” emlékezetét, jelezve a hazai közvéleménynek és Moszkvának egyaránt, hogy ezeket a területeket történelmileg ellopott földeknek tekinti, amelyeket a meggyengült Csing-dinasztiától kényszerítettek el.⁶³

Ez a lépés paradoxona az orosz–kínai „határtalan barátság”: Vlagyivosztk (amelynek orosz neve beszédesen azt jelenti: „urald a Keletet”) éppen akkor válik a kínai irredentizmus célpontjává, amikor Oroszország a legkiszolgáltatottabb. A történelmi sérelmek gyökerei az 1858-as aiguni és az 1860-as pekingi szerződésekkig nyúlnak vissza, amelyeket Kína a mai napig „egyenlőtlen szerződésekként” tart számon. Akkor a terjeszkedő Orosz Birodalom hasított ki hatalmas területeket az akkor gyenge Kínából; ma a szereposztás megfordult. Peking nem fegyverkezéssel teremt disszonanciát, hanem emlékezőpolitikával: a térképek átírása finom, de határozott jelzés Putyinnak, hogy Kína nem kanonizálta ki a történelméből a transzamuri régió egykori kínai fennhatóságát, és a jelenlegi szövetség ára a történelmi tények és a kínai történelmi narratíva hallgatóságos tudomásulvétele.⁶⁴

A szimbolikus téren zajló visszavétel a gazdasági realitás már be is teljesítette. Oroszország kénytelen volt engedélyezni, hogy Kína „belföldi” tranzitkikötőként használja Vlagyivosztkot, amivel a gyakorlatban, ha jogilag nem is, de gazdaságilag visszacsatolta a várost Csilin tartomány vérkeringésébe. A „keleti nyitás” így sült el visszafelé: ahelyett,

⁶³ Cowhig, David: *2023 RFI: China Changes China-Russia Border Place Names*. [online], 2023. 02. 23. Forrás: Gaodawei [2025. 12. 01.].

⁶⁴ Nahaylo, Bohdan: *Opinion: China Challenges Russia by Restoring Chinese Names of Cities on Their Border*. [online], 2023. 02. 26. Forrás: Kyiv Post [2025. 12. 01.].

hogyan Oroszország diverzifikálta volna kapcsolatait, egyoldalúan kiszolgáltatta távolkeleti régióját Kínának. A kínai nacionalisták szemében Vlagyivosztok Haishenwaiként való említése nemcsak a múltat idézi, hanem a jövőbeli igényeket is előrevetíthetné egy olyan Oroszországgal szemben, amely lassan perifériává zsugorodik Kína árnyékában.⁶⁵ Oroszország nem adott diplomáciai választ erre a lépésre, ami azt mutatja, hogy Oroszország kétséges jelentőségű emlékezetpolitikai játszmáért nem hajlandó stratégiai szövetségesével való viszonyát megkérdőjelezni. Ezt húzza alá az az eset is, hogy 2023-ban Kína Természeti Erőforrások Minisztériuma egy olyan térképet adott ki, amelyben a 2005-ös orosz–kínai határrendezésben foglaltakkal ellentétben a Minisztérium ismét teljes egészében saját fennhatóság alá sorolta be a korábban problémás határokat.⁶⁶ A kínai állami média maga is nagyrészt hallgatott Vlagyivosztok kérdéséről, mivel Peking a Kreml támogatását az Egyesült Államok nemzetközi ügyekben betöltött befolyása elleni védőbástyának tekinti, ami ismét megerősíteni látszik a központi kormányzat pragmatikus hozzáállását az emlékezetpolitikai kérdésekhez.

A geopolitikai összegzés

A fentebb részletezett tendenciák alapján valóban a geopolitika rajzolja ki leginkább azokat a mintákat, amelyekből bizonyos elemzők a „titkos rivalizálás” elméletét vezették le. Mind Közép-Ázsia, mind az Északi-sarkvidék az orosz periféria kulcsfontosságú kérdései, és jelenleg mindkettőben jelentősen képviseli magát Kína elsősorban gazdasági, de akár katonai értelemben is, miközben a kínai külpolitikai gondolkodásban is egyre fontosabb helyeket töltenek be ezek a régiók. Ugyanakkor meglátásom szerint egy kulcsfontosságú tényező hiányzik a „titkos rivalizálás” elméletének alátámasztásához: a tudatos és látható nagy léptékű kínai törekvés az orosz befolyás kiszorítására, valamint a határozott orosz válaszlépés, ami igyekszik a növekvő kínai térnyerést bármi áron ellensúlyozni. Még a Kínai Népköztársaság emlékezetpolitikai lépése sem feltétlenül nyílt területi igényként értelmezendő; az könnyen lehet, hogy a kínai belföldi közönségnek szól, a „megaláztatás évszázadát” végleg lezáró lépéseként. Ahogy láttuk, Kína még a geopolitikai szférában is elsősorban pragmatikus alapon működik együtt Oroszországgal, csakúgy, mint a gazdaságban, ezen a területen is él az Oroszország meggyengülésével kínáló friss lehetőségekkel, de nem amplifikálja tudatosan Oroszország tévesztését. Kína szívesen kitölti azt az űrt, amelyet Oroszország hagy maga után, de ebbe nem erővel vonul be. A moszkvai elit látszólag tisztában van a kínai előretörés jelentette fenyegetéssel, a politikai és gazdasági kényszerpálya azonban nem enged teret arra, hogy ennek érdemben ellenálljon jelentős, nagy horderejű lépésekkel, a színtalpak mögött azonban tudatosan törekszik az elérhető maximális szintű szuverenitás megtartására. A mai helyzet ugyanakkor természetesen megváltozhat; ha Kína túl gyorsan vagy túl agresszívan követelne bizonyos előjogokat vagy koncessziókat (ez a magatartás a kínai külpolitikától nem volna idegen a nemzetközi

⁶⁵ Brar, Aadil: *China Eyes Russia's Far East as Putin's 'History Lesson' Backfires*. [online], 2024. 02. 13. Forrás: Newsweek [2025. 12. 01.].

⁶⁶ Lavery, Charles: *China's New Map Claims Swathes of Neighboring Territory*. [online], 2023. 09. 02. Forrás: Newsweek [2025. 12. 01.].

kontextusban) akár a Sarkvidéken, akár Közép-Ázsiában, akár a transzamuri régióban, akkor Moszkvának a – jelenleg általam bizonyítottnak érzett – érdekházasság-modellű kínai kapcsolatait új keretrendszerbe kellene helyezni vagy a kliensállammodell vagy a rivalizáló modell alapján.

A társadalmi és az ideológiai dimenzió

A kapcsolatot a közhangulat és a propaganda kezelése is meghatározza. Ide lehet sorolni a politikai nyilatkozatokat és a társadalmi attitűdöket is. A politikai nyilatkozatok szintjén természetesen majdnem teljes az orosz–kínai kohézió. A két ország publikusan vállvetve küzd az Egyesült Államok elnyomó globális hegemoniájával szemben, ahogy azt a nyitó „barátság korlátok nélkül” nyilatkozatnál már tárgyaltam; ezenfelül aktívan építi az „alternatív világrendet” olyan szervezeteken keresztül, mint a Sanghaji Együttműködés vagy a BRICS+, amelyeknek reálpolitikai jelentősége ugyan megkérdőjelezhető, de retorikai szinten minimum fenn tudja tartani a „világrendváltó” egység létezésének érzetét. Ebből kifolyólag, ami külön érdekes, az a társadalmi viszonyulási rendszerek kezelése.

A társadalmi és közösségi kommunikációk divergenciája

Az Amsterdami Egyetem munkatársai 2024-ben átfogó tanulmányt jelentettek meg a kínai közösségimédia-térben jelen lévő Oroszországgal kapcsolatos véleményekről.⁶⁷ A vélemények kiértékelését részben nagy nyelvi modellek segítették a kutatók felügyelete és szigorú metodológiai keretek kijelölése mellett. Eredményeiket alább ismertetem, hogy képet kapjunk az Oroszországot érintő kínai retorikáról. A kínai információs tér mélyreható elemzése rávilágít egy gondosan menedzselte, mégis éles ellentmondásokkal terhelt diskurzusra. A szigorúan felügyelt, szövegalapú platformokon, mint a Weibo, a cenzúra hatékonyan erősíti fel a hivatalos, államilag támogatott oroszbarát narratívákat, ám azok nem kizárólagosan az orosz központi kommunikációs paneleket veszik alapul, hanem a kínai igényekre szabva jelennek meg. A domináns narratíva nem Putyin inváziójának nyílt dicsőítése, hanem egyfajta „elfogultság a semlegesség felé”. A cenzorok által finomhangolt közbeszéd célja nem Oroszország felmentése, hanem egy olyan stratégiai pozíció fenntartása, amelyben a konfliktusért a NATO-t és a Nyugatot teszik felelőssé, miközben Kínát a józan ész és a béke pártjaként tüntetik fel. Ez a konstruált semlegesség lehetővé teszi Peking számára, hogy fenntartsa a nyugatellenes érzelmi mobilizációt anélkül, hogy végérvényesen elkötelezné magát egy elhúzódó, véres, kilátás nélküli háború mellett. Mindeközben a videóalapú Douyin (a TikTok kínai verziója) valamivel más képet mutat. A Weibón terjedő reposztolt orosz narratívákkal ellentétben a Douyinton a háborúról szóló diskurzus központi fókusza nemzeti nézőpont, vagy pontosabban a nemzetstratégiai önérdék. Legalább három megközelítés kapcsolódik ehhez közvetlenül. Az egyik az Egyesült Államok hegemoniájának kérdése és Kína multipolaritás iránti vágya, illetve

⁶⁷ Rogers, Richard – Zhang, Xiaoke (2024): *The Russia–Ukraine War in Chinese Social Media: LLM Analysis Yields a Bias Toward Neutrality*. *Social Media + Society*, 10(2).

az USA geopolitikai dominanciájának vége. A másik Vlagyivosztko visszatérésének kilátásai, amely a korábban Kína és Oroszország közötti rendezett helyzetet történelmi határvitává változtatja. Számos bejegyzés foglalkozik azzal is, hogy a háború hogyan befolyásolja Kína kapcsolatait több, a kínai érdekek szempontjából kulcsfontosságú országgal. Nem valószínű, hogy az országok támogatnák a kínai álláspontokat, ha azok átfedésben vannak Oroszország álláspontjával vagy megerősítik azt. Meg kell jegyezni, hogy a Weibóhoz hasonlóan van egy kis tartalomszegmens is, amely a háborútól szenvedőkön lamentál, amely interpretáció alternatív narratívaként is értelmezhető. A háborús diskurzus államosítása a Douyinon nem organikus jelenség, amint azt a háborús média 20 legnépszerűbb fiókja is bizonyítja. Ezek 75%-a a kutatók szerint kormányzati kapcsolatokkal rendelkezik. Ezek a médiafiokok a mintában szereplő összes lájk több mint felét teszik ki, ami kiemeli szerepüket a platform hangulatának alakításában. Figyelemre méltó módon a Douyin mentes a Weibón található reosztolt orosz narratívák dominanciájától, egy fő kivételtől eltekintve. Átfedés van az orosz és a kínai nézőpont között a geopolitikai recalibráció, vagyis az amerikai hegemoniától való eltávolodás tekintetében egy multipoláris világ irányába, amely narratíva mindkét platformon megtalálható.

A „határtalan barátság” mítosza 2024 végére a határ túldalán, az orosz információs térben is látványosan repedezni kezdett. Ahogy az ukrajnai háború elhúzódott, és a várt kínai segítség megmaradt a „nem halálos” támogatás szintjén, a befolyásos orosz nacionalista bloggerek hangneme éles fordulatot vett. A korábbi reménykedést felváltotta a keserűség: ezek a véleményvezérek ma már olykor árulással vádolják Pekinget, amiért az nem nyújt közvetlen katonai segítséget, miközben a kereskedelmi és a háborúhoz szükséges áruk jelentős felárzásával termel extra hasznot szorult helyzetbe került szövetségésén. Az orosz nacionalisták és milbloggerek szemében Kína nem feltétlenül mint megmentő vagy világrendváltó partner, hanem mint cinikus kereskedő jelenik meg.⁶⁸ A milbloggerek ezekkel a kommentekkel szimultán intézkedéseket sürgettek Oroszország gazdasági szuverenitásának védelme érdekében, kifejezetten a Kínától való túlzott függőséggel szemben. Tekintettel az orosz média-, internetes megfigyelés és cenzúra szintjére, ezek a retorikai kiigazítások valószínűleg nem spontán módon jelentkeztek, inkább a Kreml elégedetlenségét tükrözték Kína gazdasági szférában való elkötelezettségének hiányával kapcsolatban.

Ezenfelül képet kaphatunk még az oroszok Kínával kapcsolatos nézeteiről a Levada Intézet felmérésein keresztül.⁶⁹ Mint a 2. és 3. ábrából kiolvasható, az orosz–kínai kapcsolatok az orosz válaszadók szemében első ízben 2001–2004 között voltak a csúcson, majd némi ingadozás után először a Krím annektálása után váltak ismét meredeken kiemelkedően jóvá, és az akkori jó viszony lassú eróziója után a háború megindításával párhuzamosan váltak ismét jelentőssé. Különösen beszédes ez, ha összeolvassuk

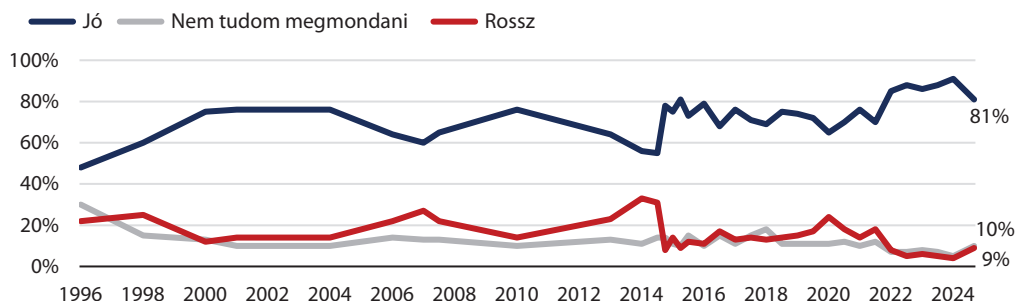
⁶⁸ Alexeeva, Olga V.: *Between Rhetoric and Reality: China and Russia in the Shadow of Trump-Era Geopolitics*. [online], 2025. 09. 07. Forrás: East Asian Studies [2025. 12. 01.].

⁶⁹ *Attitude Towards China, Brazil, Turkey, Iran, France, Ukraine, the USA, the EU and the UN*. [online], 2024. 10. 21. Forrás: Levada [2025. 12. 01.].

az Egyesült Államokkal (4. ábra) vagy az Európai Unióval való kapcsolatok alakulásával;⁷⁰ a kínai kapcsolatok mindig akkor váltak kiemelkedővé a válaszadók szemében, amikor az orosz–nyugati kapcsolatok meredeken romlottak. Ráadásul a Kínával való jó viszony korcsoportonként is majdnem ugyanolyan.⁷¹ A fenti mintázatba illik a 2008-as georgiai háború utáni enyhe növekedés. Spekulatívan azt is ki lehetne jelenteni, hogy a gyenge nyugati kritika is csak gyenge keleti közeledést eredményezett.

Milyen az általános hozzáállása Kínához jelenleg?

A válaszadók %-ában, 2024. szeptember

2. ábra: Orosz válaszadók véleménye Kínáról 1996 és 2024 között

Forrás: a szerző rekonstrukciója a Levada Center oldalán közzétett adatok alapján

Jelenleg milyen az általános hozzáállása Kínához?

A válaszadók %-ában korcsoportonként, 2023. május

3. ábra: Orosz válaszadók véleményei Kínáról 2023-ban, korcsoportokra bontva

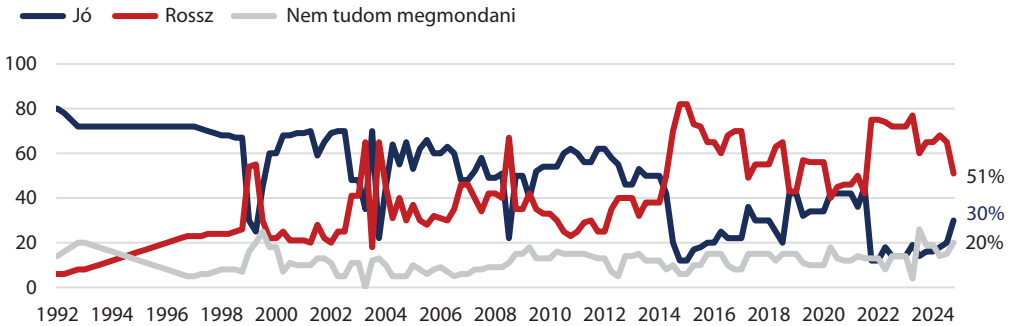
Forrás: a szerző rekonstrukciója a Levada Center oldalán közzétett adatok alapján

⁷⁰ *Mass Perceptions of Russia's Relations with America and Western Countries.* [online], 2025. 03. 17. Forrás: Levada [2025. 12. 01.].

⁷¹ *International Relations: Estimates of May 2023.* [online], 2023. 06. 16. Forrás: Levada [2025. 12. 01.].

Milyen az általános hozzáállása az USA-hoz?

A válaszadók %-ában

4. ábra: Orosz válaszadók véleményei az USA-ról 1992 és 2024 között

Forrás: a szerző rekonstrukciója a Levada Center oldalán közzétett adatok alapján

Ezek a dinamikák az én olvasatomban azt jelentik, hogy a Hszi és Putyin által demonstrált szövetség valójában egy felülről vezérelt „elitprojekt”, amely nem tudott szervesen beépülni egyik ország nacionalista bázisának tudatába sem. A kínai közvélemény Oroszországban az „ellenség ellenségét” látja, aki ugyanakkor maga sem mentes a történelmi terhektől, az orosz bázis pedig a Nyugattal alternatív szövetségest látja a másikonban. Mindez jelentheti azt is, hogy a geopolitikai érdekházasság mögött hiányzik a valódi társadalmi kötődés, hiszen ebben az esetben a szövetség tartóssága kizárólag a vezetők pillanatnyi érdekein múlik. Az alternatív interpretáció persze az is lehetne, hogy mivel mindkét ország érett autokrácia, a közvélemény megítélése nem domináns (vagy akár nem is releváns) faktor a politikai működése folyamán, amely esetben a közvélemény-kutatások eredményei sem bírnak lényegi tartalommal. Amennyiben viszont az első megközelítést fogadjuk el, úgy a két hatalom viszonya nem ideológiai testvériségnek tűnik (hacsak nem nyugatellenes antihegemón blokknak, amelyet csakis kizárólag a közös ellenségkép és az alternatívák hiánya köt össze), hanem rendkívül pragmatikus érdekszövetségnek, ahol a semlegesség vagy el nem köteleződés valójában a rugalmasság eszköze. Kína a belső kommunikációjában sikeresen választja le az orosz agresszió tényét a nyugatellenes narratíváról, így a lakosságot a Párt mögé sorakoztatja fel, nem pedig Moszkva mögé. Oroszország ebben a képletben csupán egy hasznos, de feláldozható eszköz a többpólusú világrend kikényszerítésére: Peking addig támogatja a Kremlt, amíg az az amerikai erőforrásokat köti le, de azonnal kész a távolságtartásra, amint a „szövetség” költségei meghaladják a geopolitikai hasznot. A Kreml számára Kína pedig a Nyugat kiváltásának eszköze, amellyel ugyanakkor nem sikerült elmélyíteni a kapcsolatot az 1. modell szerinti valódi, autentikus szövetséggé.

Tajvan: szimbolikus jelentőségű morális támogatás

Oroszország Kína Tajvan feletti követelésének egyik lehangosabb támogatójává vált, gyakran agresszívabb nyelvezetet használva, mint Peking saját diplomatai. A hivatalos felszólalásokban mind Szergej Lavrov külügyminiszter, mind Putyin elnök újra és újra hangsúlyozták, hogy Tajvan Kína elidegeníthetetlen része, és nyíltan elítélték a tajvani kormány „provokációit”.⁷² A támogatás oka feltehetően kettős természetű; egyrészt Oroszország maga is területi igényekkel rendelkezik, így a határok és a de facto állami kontroll kiterjesztése ideológiai szempontból szinergiákat teremt az orosz bel- és külpolitikai kommunikáció között; másrészt pedig ez a retorikai támogatás semmibe sem kerül Oroszországnak, csupán jóakaratot szül Pekingben. Alacsony költségű, de magas hasznot hozó stratégia a partnerség megszilárdítására, még akkor is, ha Tajvan külügyminisztériuma élesen bírálja is a helyzetet.⁷³

A retorika összegzése

A retorika tehát ismét vegyesebb képet mutat, de összességében véleményem szerint ismételten csak az érdekházasság-modell irányába mutat. Az orosz médiatér oldalán a Kínával kapcsolatos vélemények látszatra a Nyugat ellentétéként jelennek meg, a milbloggerek között (akik egyre több informális befolyásra tettek szert a háború óta) pedig egyenesen kissé kritikus hangot ütnek meg Kína feláras kereskedelme és a segítségnyújtás nem baráti volta miatt. A kínai publikum számára pedig Oroszország ugyan „bajtárs” az USA hegemoniájával szembeni harcban, de ez szintisztán kínai külpolitikai szemszögből érvényesül, amikor pedig nem így, akkor a vlagyivosztoki határrevízió is előkerül. Az elit hallgatólágoosan nem vesz tudomást ezekről a diskurzusokról, feltehetően azért, hogy megőrizték az érdekházasság *status quo*ját. A moszkvai döntéshozók pedig gesztusokat tesznek Pekingnek egy olyan ügyet képviselve, amelyre reálisan Oroszországnak nem lehet semmi befolyása. Mindez valóban azt a modellt látszik megerősíteni, amely szerint a moszkvai geopolitikai térképeken a Kínai Népköztársaság mint a Nyugat potenciális felváltója van berajzolva, de ezenfelül jelenleg se nem természetes szövetséges, se nem hűbérúr, se nem burkolt ellenség.

⁷² *Russia's Lavrov Says Stands Alongside China on Taiwan, Other Issues*. [online], 2024. 10. 03. Forrás: Reuters [2025. 12. 01.]; Министерство иностранных дел Российской Федерации [Oroszországi Föderáció Külügyminisztériuma]: *Ответ официального представителя МИД России М.В.Захаровой на вопрос СМИ относительно позиции Российской Федерации по тайваньскому вопросу* [M. V. Zakharova, az orosz külügyminisztérium hivatalos képviselőjének válasza a média kérdésére az Oroszországi Föderáció tajvani kérdésben elfoglalt álláspontjáról]. [online], 2024. 01. 13. Forrás: MID [2025. 12. 01.].

⁷³ Everington, Keoni: *Taipei Slams Putin for Claiming Taiwan Is Part of China*. [online], 2024. 03. 18. Forrás: Taiwan News [2025. 12. 01.]; 中華民國外交部 [Kínai Köztársaság Külügyminisztériuma (Tajvan)]: *MOFA Response to False Claims Regarding Taiwan Made by Russian President Putin during Meeting with Chinese Leader Xi*. [online], 2023. 10. 19. Forrás: MOFA [2025. 12. 01.].

Konklúzió: a négy modell kiértékelése

A fentebb ismertetett információk fényében ellenőrizhetjük a bevezetőben felállított hipotéziseket.

Klasszikus szövetségi modell

A klasszikus szövetségi modell, amely két egyenrangú, ideológiailag összhangban álló autoriter hatalom tartós összefonódását feltételezi, az ismertetett adatok fényében valószínűtlen. A gazdasági dimenziókban tapasztalt szélsőséges aszimmetria, a kínai fél nyíltan opportunista magatartása (árprémiumok, PoS2-húzódás, jüanfüggés), valamint az a tény, hogy Peking minden magas költséggel járó stratégiai kockázatot kerül, egyáltalán nem támasztja alá azt az elképzelést, hogy Oroszország és Kína közös stratégiai identitást vagy valóban szimmetrikus szövetséget építene. A katonai gyakorlatok látványosak, de inkább jelzésértékűek, mély intézményes integrációt nem mutatnak. A szövetségi modell tehát az empirikus adatok fényében inkább retorikai konstrukció, mint valóságos politikai forma.

A kliensállammodell

A kliensállammodell sem állja ki maradéktalanul a kritikai vizsgálat próbáját. Bár a gazdasági függés rohamos épülése – különösen a jüanizáció, az ipari kolonizáció és az energiaexport válsága – sok szempontból egy alárendelt helyzet logikáját mutatja, Oroszország politikai viselkedése továbbra sem felel meg a kliensállami mintázatnak. Moszkva kész Kína stratégiai érdekeivel szembemenni, mint például Észak-Korea ügyében, megőrzi saját diplomáciai egyenrangúsági igényét, és időnként még protekcionista válaszokat is alkalmaz (autóipari vámok). A katonai dimenzióban sem látni teljes alárendelődést: Kína nem rendelkezik Moszkva döntéshozatala felett, és a két fél között nincs semmilyen intézményes parancsnoki integráció. Oroszország tehát függő helyzetben van gazdasági értelemben, de távolról sem vazallus. Oroszország inkább „sarokba szorított hatalom”, amely küzd a státuszáért, mintsem engedelmes kliens.

Az érdekházasságelv

A tények alapján a leginkább érvényes modell az érdekházasságelv. A két állam stabil együttműködése nem a közös identitásból vagy a mély bizalomból fakad, hanem tiszta, hideg racionalitásból. Kína számára Oroszország eszköz a nyugati erőforrások lekötésére, logisztikai hátszél a saját nagystratégiájához és olcsó nyersanyagforrás. Oroszország számára Kína az egyetlen fennmaradt gazdasági és technológiai segítség, amely nélkül a rezsím működőképessége is kérdésessé válhatna. Mindeközben mindkét fél fenntartja saját mozgásterét, és egyik sem hajlandó olyan intézményes kötöttségeket vállalni, amelyek a másik kezébe adnák stratégiai sorsát. Ez a viszony tehát nem barátság, nem vazallusi alárendelődés és nem is rejtett ellenségesség, hanem egy olyan kooperáció, amelyet

a struktúrák kényszerítenek ki, a nyereség maximalizálása tart fenn, és amely bármikor átalakulhatna, ha a nagystratégiai környezet megváltozik. Itt kell szót ejteni a „fordított Kissinger” realitásáról is.

A „fordított Kissinger” – tehát Oroszország leválasztása Kínáról annak érdekében, hogy Moszkvát ellenpólusként lehessen felhasználni Peking fékezésére – a jelenlegi geopolitikai realitások között nem tűnik működőképesnek. A tanulmány alapján Oroszország olyan mértékben vált gazdaságilag, technológiailag és pénzügyileg függővé Kínától, hogy a kapcsolatok radikális újrendezése, különösen nyugati oldalról egyszerűen nem kínál reális alternatívát. A nyugati piacok elvesztése, a szankciók, a technológiai leválasztás és az energiaexport tartós átirányulása olyan strukturális változásokat hoztak létre, amelyek miatt Moszkva már nem rendelkezik azzal a diverzifikált külpolitikai mátrixszal és mozgástérrel, mint anno a hetvenes évek Kínája. A politikai bizalmatlanság mélyebb, mint bármikor; Putyin rendszere nem képes elképzelni olyan rendezést, amely a Nyugattal való bizalmon alapuló partnerségi viszony visszatérését jelentené, miközben Washington és Brüsszel sem hajlandó vagy képes olyan biztonsági garanciákat vagy gazdasági konszolidációt ajánlani, amelyért cserébe Oroszország hajlandó lenne elárulni Pekinget. A helyzetet súlyosbítja, hogy Kína ma sokkal fontosabb Oroszország számára, mint amennyire Moszkva fontos Pekingnek; ez a függőségi aszimmetria gyakorlatilag kizárja, hogy Moszkva stratégiai átpártolással zsarolhassa bármelyik felet.

Működő „fordított Kissinger” forgatókönyvre csak akkor lehetne esély, ha a nemzetközi rendszerben olyan strukturális törés következne be, amely Moszkvát alapjaiban kényszerítené új pályára. Ilyen lehetne például egy kínai–orosz érdekütközés agresszív kiéleződése Közép-Ázsiában vagy az Északi-sarkvidéken; Peking túlzott nyomásgyakorlása a gazdasági függés kihasználásával; vagy Kína stratégiai hibája, amely veszélybe sodorná az orosz rezsim túlélését. Emellett az is kellene hozzá, hogy a Nyugat hajlandó legyen Oroszországot „visszafogadni” a nemzetközi politikai és gazdasági rendszerbe, minimum részleges (de inkább teljes) szankciós feloldással, az orosz területi igények feltétel nélküli elfogadásával, a befektetési csatornák sebes újirányításával és legalább formális biztonsági párbeszéddel. Ez azonban jelen tanulmány írásának pillanatában geopolitikai feketehattyú-esemény lenne, hiszen a politikai kényszerpályák ezzel az iránnyal tökéletesen ellentétes irányba mozognak. És mindez ráadásul csak akkor működhetne, ha Moszkva úgy érezné, hogy Kína hosszú távon a szuverenitását fenyegeti, hiszen arról is meg kellene győzni Moszkvát, hogy a váltás nemcsak nullszaldóra jön ki, hanem nettó javítja az orosz rezsimbiztonságot. Jelenleg az orosz elit identitásában a Nyugat az egzisztenciális veszély, Kína pedig a kényszerű, de nélkülözhetetlen partner. Ezért a „fordított Kissinger” ma legfeljebb geopolitikai ábránd, amely csak akkor válhatna valósággá, ha a kínai–orosz viszony alapvető szerkezeti egyensúlyai felborulnak, és Moszkvának hirtelen többet kellene félnie Peking erősödésétől, mint a nyugati befolyástól.

A titkos rivalizálás elmélete

A titkos rivalizálás elmélete – amely szerint a két hatalom történelmi sérelmeket és rejtett geopolitikai ellenségességet őriz, és a mélyben egymás ellen játszanak – a rendelkezésre

álló adatok alapján szintén cáfolható. Közép-Ázsiában és a Sarkvidéken ugyan kétségkívül csendes pozícióháború folyik, de ezt nem ellenséges szándék, hanem strukturális érdekeltség mozgatja. Az Északi-sarkvidéken sincs nyílt ütközés, és a katonai gyakorlatok szoros együttműködése kizárja a valódi titkos ellenségességet. Ha titokban ellenfelek lennének, nem egymás légtereivel és partvonalaival biztosítanák kölcsönösen a stratégiai jeladást az USA irányába, hiszen ezzel a saját pozícióikat is felfednék egy potenciális jövőbeni konfliktusra készülve. A verseny tehát létezik, de nem ellenséges természetű: nem rivalizálás, hanem egy többpólusú rend természetes súrlódási zónája. A kínai revizionista igények sem tekinthetők valóban jelzésértékűnek; semmi sem indikálja, hogy Kína valóban közvetlenül be akarja kebelezni azokat a régiókat, amelyek az emlékezetpolitikai súrlódás tárgyát képezik, az emlékezetpolitika fő célja feltételezhetően a nemzeti morál emelése, emellett pedig Kína számára már így is biztosítva vannak azok a koncessziók, amelyekre a globális hatalmi erőprojektálásához (például a nukleáris bombázókkal való jelzéseküldés az Egyesült Államok felé) szüksége van. Egy közvetlen katonai konfliktus ebben a keretrendszerben csak magasabb összegű, rosszabb eredménnyel tudná megvalósítani azt a végeredményt, amely a gyakorlatban már ma is meg tud valósulni. Ezen ismeretek fényében ezt az elméletet is elvetem.

Zárógondolatok

A kapcsolat egészét tekintve az orosz–kínai viszony olyan tartós, kényszerpályák által összefogott érdekházassággként írható le, amelyben a strukturális aszimmetria meghatározza a mozgásteret, de nem számolja fel a kölcsönös szükségszerűséget. A gazdasági és technológiai függés mélyülése, a PoS2 körüli huzavona, a kettős felhasználású termékek exportjának háborús felárazása és a jüanizáció mind Kína domináns pozícióját erősítik, ugyanakkor Moszkva részleges önállósága – például a kínai autóiport részleges korlátozása vagy bizonyos tárgyalási pozícióinak megőrzése – azt jelzi, hogy a kliensállami modell nem használható meggyőzően a helyzet leírására. A katonai dimenziókban a kínai technológiai fölény és az orosz ipari kiüresedés egyre láthatóbbá válik, de mindkét fél óvakodik a kötelező erejű szövetségi struktúráktól, mert az csökkentené stratégiai autonómiájukat. A jövő szempontjából a legfontosabb kérdéses pontok az orosz – észak-koreai közeledés elfogadhatósága Peking számára; a közép-ázsiai befolyás újrendeződésének üteme; valamint az, hogy Kína meddig hajlandó elviselni Moszkva taktikai kalandorságát a régió stabilitásának rovására. Ugyanígy nyitott kérdés marad, hogy a globális pénzügyi architektúra átalakulása – különösen a jüan középtávú konvertibilitási és stabilitási kockázatai – nem teremtenek-e újfajta töréspontokat. A viszony tehát stabil, de nem terheletlen: a mélyülő függőség, a regionális rivalizálás és a harmadik felek – Ukrajna, Észak-Korea, a közép-ázsiai államok – által generált kockázatok lehetnek azok a stressztesztetek, amelyek a jelenlegi egyensúlyi pontot elmozdíthatják.

Felhasznált irodalom

- Alexeeva, Olga V: *Between Rhetoric and Reality: China and Russia in the Shadow of Trump-Era Geopolitics*. [online], 2025. 09. 07. Forrás: East Asian Studies [2025. 12. 01.].
- Alkonyi Zsolt: *Így veszíti el Oroszország a birodalmát I. rész*. [online], 2025. 11. 18. Forrás: Eurázsiai Jegyzetek [2025. 12. 01.].
- Arkhangelsk Governor Names China as Key Partner in Arctic Projects*. [online], 2017. 12. 19. Forrás: TASS [2025. 12. 01.].
- Astrov, Vasily: *Russia Is Shifting Its Foreign Trade Massively Towards China*. [online], 2025. 10. 02. Forrás: WIIW.ac.at [2025. 12. 01.].
- Attitude Towards China, Brazil, Turkey, Iran, France, Ukraine, the USA, the EU and the UN*. [online], 2024. 10. 21. Forrás: Levada [2025. 12. 01.].
- Balazs, Daniel: *Partners in Deterrence: China and Russia's Deepening Military-Technical Ties*. [online], 2025a. 07. 11. Forrás: The Diplomat [2025. 12. 01.].
- Balazs, Daniel: *The Duality in China's Security Relations with Russia*. [online], 2025b. 05. 09. Forrás: The Diplomat [2025. 12. 01.].
- Beyond the Horizon Asia-Pacific Task Force: *Trilateral Momentum between China, Russia, and North Korea*. [online], 2025. 10. 08. Forrás: Beyond The Horizon [2025. 12. 01.].
- Bowen, Yao: *China Balances Cautiously between Russia and North Korea*. [online], 2024. 12. 13. Forrás: East Asia Forum [2025. 12. 01.]. Online: <https://doi.org/10.59425/eabc.1733868000>
- Brar, Aadil: *China Eyes Russia's Far East as Putin's 'History Lesson' Backfires*. [online], 2024. 02. 13. Forrás: Newsweek [2025. 12. 01.].
- Cameron, Ayleen: *Central Asia Has What the US Wants*. [online], 2025. 11. 04. Forrás: GMF [2025. 12. 01.].
- Carafano, James Jay: *Central Asia's Middle Corridor Gains Traction at Russia's Expense*. [online], 2022. 08. 29. Forrás: GIS [2025. 12. 01.].
- Caruso, Alessia – Rühlig, Tim: *The Dependence Gap in Russia-China Relations*. [online], 2025. 10. 02. Forrás: ISS [2025. 12. 01.].
- Chabarovskaya, Natalia: *Going Steady: China and Russia's Economic Ties Are Deeper Than Washington Thinks*. [online], 2025. 06. 16. Forrás: CEPA [2025. 12. 01.].
- China-Russia Dashboard: A Special Relationship in Facts and Figures*. Mercator Institute of China Studies. [online], 2025. Forrás: MERICS [2025. 12. 01.].
- China, Russia Hold First Meeting of Subcommittee on Arctic Shipping Routes Cooperation*. [online], 2024. 11. 27. Forrás: Global Times [2025. 12. 01.].
- China, Russia Navies Conduct Joint Patrol in Parts of Pacific, China Media Says*. [online], 2024. 07. 14. Forrás: Reuters [2025. 12. 01.].
- Coffey, Luke: *Using the C5+1 Summit to Get US–Central Asian Relations on Track*. [online], 2025. 11. 04. Forrás: Hudson [2025. 12. 01.].
- Colibasanu, Antonia: *Trade Corridor Wars: Escalating Competition Between China, Russia, Iran and the West*. [online], 2024. 12. 06. Forrás: FPRI [2025. 12. 01.].
- Cowhig, David: *2023 RFI: China Changes China-Russia Border Place Names*. [online], 2023. 02. 23. Forrás: Gaodawei [2025. 12. 01.].
- CSTO Military Exercises in Tajikistan: Intel Report*. [online] 2025. 10. 22. Forrás: Special Eurasia [2025. 12. 01.].
- Downs, Erica – Losz, Akos – Mitrova, Tatiana: *The Future of the Power of Siberia 2 Pipeline*. [online], 2024. 05. 15. Forrás: Columbia SIPA [2025. 12. 01.].
- Eiterjord, Trym: *Coming Back in on China's Nuclear Icebreaker*. [online], 2023. 02. 13. Forrás: The Diplomat [2025. 12. 01.].
- Everington, Keoni: *Taipei Slams Putin for Claiming Taiwan Is Part of China*. [online], 2024. 03. 18. Forrás: Taiwan News [2025. 12. 01.].

- Faragó Bence (2022a): Drónok harca – az orosz–ukrán háborúban jelen lévő drónok felértékelődése, működésük taktikai és stratégiai vonatkozásai a megváltozó hadviselési környezetben. *Nemzet és Biztonság*, 15(2), 36–54. Online: <https://doi.org/10.32576/nb.2022.2.3>
- Faragó Bence (2022b): *Az Arktisz felértékelődése az orosz bel- és külpolitikában*. Mesterszakos diplomamunka. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia Tanszék.
- Feng, Yujun: *Russia's Diplomatic Dilemmas and 'Bright Spots' Pertaining to the Russia-Ukraine Conflict*. [online], 2023. 01. 11. Forrás: CSIS [2025. 12. 01.].
- Filatov, Maksym (2025): Reproducing Power through Infrastructure: The Development of Sino-Russian Financial Interdependence (2014–2024). *Cogent Social Sciences*, 11(1). Online: <https://doi.org/10.1080/23311886.2025.2566307>
- Gabuev, Alexander: *China's New Vassal: How the War in Ukraine Turned Moscow Into Beijing's Junior Partner*. [online], 2022. 08. 09. Forrás: Foreign Affairs [2025. 12. 01.].
- Gabuev, Alexander: *With Putin in Charge, Russia's Vassalage to China Will Only Deepen*. [online], 2025. 09. 08. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].
- Heydarian, Richard Javad: *Why China Won't Bail Russia Out Over Its Invasion of Ukraine*. [online], 2022. 03. 18. Forrás: Japan Times [2025. 12. 01.].
- Honrada, Gabriel: *China's Global Military Base Strategy Taking Shape*. [online], 2024. 06. 14. Forrás: Asia Times [2025. 12. 01.].
- International Relations: Estimates of May 2023*. [online], 2023. 06. 16. Forrás: Levada [2025. 12. 01.].
- Judah, Jacob – Sonne, Paul – Troianovski, Anton: *Secret Russian Intelligence Document Shows Deep Suspicion of China*. [online], 2025. 06. 07. Forrás: The New York Times [2025. 12. 01.].
- Kalchenko, Anzhelika: *Chinese Equipment in CSTO Exercises: A New Vector of Collective Security*. [online], 2025. 10. 21. Forrás: Militarnyi [2025. 12. 01.].
- Kalwasiński, Maciej: *China-Russia Trade in Early 2025: Fueling Moscow's War Despite Headwinds*. [online], 2025. 07. 30. Forrás: OSW [2025. 12. 01.].
- Karkalanov, Tsvetko: *Energy in Russia's Foreign Policy and EU-Russia Relations Circumventing Sanctions: Yamal LNG Becomes a Precedent*. [online], 2016. 05. 16. Forrás: RIAC [2025. 12. 01.].
- Korhonen, Iikka – Simola, Heli (2025): From Sanctions to Price Surges: The Dynamics of Russia's Import Prices. *BOFIT Discussion Papers*, 8. Online: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5810882>
- Lavery, Charles: *China's New Map Claims Swathes of Neighboring Territory*. [online], 2023. 09. 02. Forrás: Newsweek [2025. 12. 01.].
- Legarda, Helena: *The Arctic, Outer Space and Influence-building: China and Russia Join Forces to Expand in New Strategic Frontiers*. [online] 2025. 10. 22. Forrás: MERICS [2025. 12. 01.].
- Maçães, Bruno: *An Insider's Perspective on China's Strategy in Ukraine*. [online], 2023. 03. 20. Forrás: Time [2025. 12. 01.].
- Mass Perceptions of Russia's Relations With America and Western Countries*. [online], 2025. 03. 17. Forrás: Levada [2025. 12. 01.].
- Nahaylo, Bohdan: *Opinion: China Challenges Russia by Restoring Chinese Names of Cities on Their Border*. [online], 2023. 02. 26. Forrás: Kyiv Post [2025. 12. 01.].
- OSW Centre for Eastern Studies: *China-Russia Dashboard*. [online], 2025. 09. 01. Forrás: OSW [2025. 12. 01.].
- Peck, Michael: *Report Unlocks Mystery of Why Chinese Bombers Flew Near Alaska in 2024*. [online], 2025. 08. 12. Forrás: Defense News [2025. 12. 01.].
- Prokopenko, Alexandra: *The Risks of Russia's Growing Dependence on the Yuan*. [online], 2023. 02. 02. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].
- Prokopenko, Alexandra: *What Are the Limits to Russia's 'Yuanization'?* [online], 2024. 05. 27. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].
- Putz, Catherine: *US & Central Asia: What Is the C5+1?* [online], 2025. 11. 04. Forrás: The Diplomat [2025. 12. 01.].
- Reeves, Tabitha: *JUST IN: China, Russia Increase Arctic Cooperation, but Distrust Presents Roadblocks, Report Says*. [online], 2025. 07. 16. Forrás: National Defense Magazine [2025. 12. 01.].

- Rogers, Richard – Zhang, Xiaoke (2024): The Russia–Ukraine War in Chinese Social Media: LLM Analysis Yields a Bias Toward Neutrality. *Social Media + Society*, 10(2). Online: <https://doi.org/10.1177/20563051241254379>
- Russia-China Trade Falls 9% in First Half of 2025*. [online], 2025. 07. 14. Forrás: The Moscow Times [2025. 12. 01.].
- Russia in a Multipolar World: Equal Player or Junior Partner to China?* [online], 2025. 09. 05. Forrás: NEST Centre [2025. 12. 01.].
- Russia's Lavrov Says Stands Alongside China on Taiwan, Other Issues*. [online], 2024. 10. 03. Forrás: Reuters [2025. 12. 01.].
- Staalesen, Atle: *Murmansk Counts on Chinese Investors*. [online], 2017. 03. 14. Forrás: The Barents Observer [2025. 12. 01.].
- Sue Mi, Terry – Sestanovich, Stephen: *Russia Struck a Defense Pact With North Korea. What Does It Mean?* [online], 2024. 06. 19. Forrás: CFR [2025. 12. 01.].
- Sun, Yun: *The Northern Sea Route: The Myth of Sino-Russian Cooperation*. [online], 2018. 12. 05. Forrás: Stimson [2025. 12. 01.].
- Tan, Huileng: *China's Biggest Banks are Finally Getting Scared by the West's Sanctions Against Russia*. [online], 2024. 02. 21. Forrás: Business Insider [2025. 12. 01.].
- Tharoor, Ishaan: *Russia Becomes China's 'Junior Partner'*. [online], 2022. 08. 12. Forrás: Washington Post [2025. 12. 01.].
- United States Coast Guard News: *U.S. Coast Guard Encounters Joint Chinese Coast Guard, Russian Border Guard Patrol in Bering Sea*. [online], 2024. 10. 01. Forrás: USCG [2025. 12. 01.].
- Vakulenko, Sergey: *Why Can't Russia and China Agree on the Power of Siberia 2 Gas Pipeline?* [online], 2025. 09. 22. Forrás: Carnegie Russia Eurasia Center [2025. 12. 01.].
- WATCH: US, Canadian Jets Intercept Chinese, Russian Planes Near Alaska*. [online], 2024. 07. 25. Forrás: Military Times [2025. 12. 01.].
- Xuanzun, Liu – Yuandan, Guo: *China, Russia Proceed to Maritime Patrol in Western Pacific After Wrapping up Joint Sea-2025 Naval Drills*. [online], 2025. 08. 05. Forrás: Global Times [2025. 12. 01.].
- Yan, Xuetong: *China's Ukraine Conundrum – Why the War Necessitates a Balancing Act*. [online], 2022. 05. 31. Forrás: Tuuir Tsinghua [2025. 12. 01.].
- Министерство иностранных дел Российской Федерации [Oroszországi Föderáció Külügyminisztériuma] *Ответ официального представителя МИД России М.В.Захаровой на вопрос СМИ относительно позиции Российской Федерации по тайваньскому вопросу* [M. V. Zakharova, az orosz külügyminisztérium hivatalos képviselőjének válasza a média kérdésére az Oroszországi Föderáció tajvani kérdésben elfoglalt álláspontjáról]. [online], 2024. 01. 13. Forrás: MID [2025. 12. 01.].
- Крыжный, Артур: *Китай Начал Отказываться Страховать Экспорт В Россию–РосСМИ*. [online], 2024. 11. 06. Forrás: EPravda [2025. 12. 01.].
- Совместное Заявление Российской Федерации И Китайской Народной Республики О Международных Отношениях, Вступающих В Новую Эпоху, И Глобальном Устойчивом Развитии* [Az Oroszországi Föderáció és a Kínai Népköztársaság közös nyilatkozata a nemzetközi kapcsolatok új korszakba lépéséről és a globális fenntartható fejlődésről]. [online], 2022. 02. 04. Forrás: Kremlin [2025. 12. 01.].
- Чек-Поинт (Check-Point.Kz): *Китайская Техника Преобладает На Учениях ОДКБ*. [online], 2025. 10. 22. Forrás: CheckPoint [2025. 12. 01.].
- Один Из Ключевых Для Малоого И Среднего Бизнеса Банк Китая Прекратил Расчеты С Россией Из-за Санкций ЕС*. [online], 2025. 09. 01. Forrás: The Moscow Times [2025. 12. 01.].
- 中華民國外交部 [Kínai Köztársaság Külügyminisztériuma (Tajvan)]: *MOFA Response to False Claims Regarding Taiwan Made by Russian President Putin during Meeting with Chinese Leader Xi*. [online], 2023. 10. 19. Forrás: MOFA [2025. 12. 01.].